

Република Српска
УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
Сенат Универзитета

Број: 05-1409/09

Дана, 13.04.2009. године

На основу члана 74. и 88. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“, број: 85/06 и 30/07) и члана 34. став (1) алинеја 5) Статута Универзитета у Бањој Луци, Сенат Универзитета на 20. сједници од 13.04.2009. године,
д о н о с и

О Д Л У К У

1. **Др Никола Мојовић** бира се у звање редовног професора на уже научне области: Римско право и Историја права и државе, на наставне предмете: Римско право и Историја права и државе, на неодређено вријеме.
2. Ова Одлука ступа на снагу даном доношења.

Образложење

Универзитет у Бањој Луци на приједлог Научно-наставног вијећа Правног факултета расписао је дана 26.11.2008. године Конкурс за избор наставника за уже научне области Римско право и Историја права и државе, на наставне предмете: Римско право и Историја права и државе.

На расписан Конкурс пријавио се један кандидат и то: др Никола Мојовић.

Сенат Универзитета у Бањој Луци на 15. сједници одржаној 25.12.2008. године, на приједлог Научно-наставног вијећа Правног факултета, образовало је Комисију за писање извјештаја за избор наставника у одређено звање. Комисија је припремила писмени извјештај, предложила да се изврши избор као у диспозитиву ове Одлуке и исти доставила Научно-наставном вијећу Правног факултета на разматрање и одлучивање.

Научно-наставно вијеће Правног факултета у Бањој Луци на сједници одржаној 20.03.2009. године констатовало је да кандидат др Никола Мојовић испуњава у цјелости услове и утврдило приједлог да се др Никола Мојовић изабере у звање наставника за уже научне области Римско право и Историја права и државе, на наставне предмете: Римско право и Историја права и државе, на неодређено вријеме и исти доставило Универзитету у Бањој Луци ради даљег поступка.

Сенат Универзитета је на сједници одржаној 13.04.2009. године утврдио да је утврђени приједлог из претходног става у складу са одредбама Закона о високом образовању и Статута Универзитета.

Сагласно члану 74. Закона о високом образовању и члану 131. Статута Универзитета, одлучено је као у диспозитиву ове Одлуке.

ПРАВНА ПОУКА: Против ове Одлуке може се поднијети приговор Универзитету у Бањој Луци у року од 15 дана од дана пријема исте.

Достављено:

1. Правном факултету 2х,
2. Архиви,
3. Документацији.

Проф. др Станко Станић

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ОЈ ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ

ПРИМЉЕНО:	30.03.09
ОРГ. ЈЕБ.	
05-1409 / 09	

Број: 230 –LXV-4/09.
Дана; 20.03.2009. godine

На основу члана 74., 78. и 84. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“ број: 85/06), а у складу са чланом 131. став 6. и чланом 136. став 1. тачка 6. Статута Универзитета у Бањој Луци, Научно-наставно вијеће Правног факултета на сједници одржаној дана 20.03.2009. године, донијело је

О Д Л У К У

о утврђивању приједлога за избор у звање

1. Проф. др Никола Мојовић, бира се у звање редовног професора на уже научне области Римско право и Историја права и државе, предмети Римско право и Историја права и државе, на неодређен период.

О б р а з л о ж е њ е

На расписани конкурс Универзитета у Бањој Луци објављен 26.11.2008. године за избор у звање редовног професора на уже научне области Римско право и Историја права и државе, предмети Римско право и Историја права и државе, пријавио се 1 (један) кандидат.

Сенат Универзитета у Бањој Луци на XV сједници одржаној 25.12. 2008. године образовао је Комисију за разматрање конкурсног материјала и писање извјештаја за избор у академска звања на Универзитету. Комисија је припремила писани извјештај, предложила избор као у диспозитиву ове Одлуке и исти доставила на разматрање и одлучивање.

Научно-наставно вијеће Правног факултета у Бањалуци на LXV сједници одржаној 20.03.2009. године утврдило је да кандидат Проф. др Никола Мојовић у цијелости испуњава услове за избор и предложило Сенату Универзитета да се Проф. др Никола Мојовић изабере у звање редовног професора на уже научне области Римско право и Историја права и државе, предмети Римско право и Историја права и државе, на неодређен период.

Ова Одлука доставља се Сенату Универзитета у Бањој Луци ради избора Проф. др Николе Мојовића у звање редовног професора.

Саставни дио ове Одлуке је Извјештај Комисије за разматрање конкурсног материјала и писање извјештаја за избор у академска звања на Универзитету.

Достављено:

1. Сенату Универзитета
2. Струковном вијећу
3. Кандидату
4. а/а

ПРЕДСЈЕДНИК
НАУЧНО-НАСТАВНОГ ВИЈЕЋА

Проф. др Витомир Поповић

PRILUŽENO: 12. 03. 2009.			
ORG. JED.	BROJ	PRILOZI	VRJEDNOST
	222		

Др Мила Јовановић, редовни професор Римског права на Правном факултету Универзитета у Нишу, председник Комисије

Др Мирјана Поленак-Акимовска, редовни професор Римског права на Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет “Св. Кирил и Методиј“ Скопје, члан

Др Срђан Шаркић, редовни професор Опште историје државе и права и Националне историје државе и права на Правном факултету Универзитета у Новом Саду

НАСТАВНО-НАЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ

На основу члана 39. и члана 85. Закона о високом образовању (Службени гласник Републике Српске број 85/06 и 30/07) и члана 138. (5) Статута Универзитета у Бањој Луци, Сенат Универзитета, на седници одржаној 25.12.2008. године, донео је Одлуку бр. 05-4979/08 којом смо именовани у Комисију за писање извештаја за избор наставника на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци, на уже научне области Римско право и Историја права и државе у горе наведеном саставу.

На расписани конкурс Универзитета у Бањој Луци, објављен у дневном листу „Глас Српске“ од 26.11.2008. године, за избор наставника на уже научне области Римско право и Историја права и државе пријаву је поднео кандидат др Никола Мојовић.

Након детаљног увида у приложена документа, подносимо следећи:

ИЗВЕШТАЈ

КОМИСИЈЕ О ПРИЈАВЉЕНИМ КАНДИДАТИМА ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ

I ПОДАЦИ О КОНКУРСУ

Конкурс објављен: 26.11.2008. у Гласу Српске Ужа научна област: Римско право и Историја права и државе Назив факултета: Правни факултет Универзитета у Бањој Луци Број кандидата који се бирају: (1) Број пријављених кандидата: (1)
--

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТИМА

1. Основни биографски подаци

Име, средње име и презиме: НИКОЛА (Гојко) МОЈОВИЋ
Датум и мјесто рођења: 02.01.1951. Врбица, Фоча
Установе у којима је био запослен: ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БАЊОЈ ЛУЦИ
Звања/ радно мјесто: До сада одговорни наставник на студијском програму ПРАВО (предмети Римско право, Општа историја државе и права, Национална историја државе и права), у звању ванредног професора од 1997. године.
Научна област: Римско право и Историја права и државе

Чланство у научним и стручним организацијама или удружењима и друге дужности:

- Шеф Катедре за Римско право и историју државе и права на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци.
- Члан Струковног већа друштвених и хуманистичких наука Универзитета у Бањој Луци.
- Члан Одбора за правне науке при Одељењу друштвених наука Академије наука и уметности Републике Српске.
- Уредник Стручне редакције за домаће и међународно право, организације и институције Енциклопедије Републике Српске при Академији наука и уметности Републике Српске.
- Сарадник Српске енциклопедије - Српска академија наука Београд и Матица српска Нови Сад.
- Члан Председништва Удружења правника Републике Српске. Учествоје у припреми и организовању редовног годишњег научног и стручног скупа „Октобарски правнички дани“.
- Председник подружнице Удружења правника Републике Српске за Бањалуку.
- Члан је Издавачког савета научног часописа “Годишњак Правног факултета у Бањој Луци” и научног и стручног часописа “Српска правна мисао”.
- Један је од покретача оснивања и члан Издавачког савета часописа “Актуелности” и први покретач часописа "Iustitia".
- Члан је Издавачког савета међународног часописа European Lawyer Journal, International quarterly journal for legal theory and practice, Европски поравник, Међународни тромесечни часопис за правну теорију и праксу.

- Члан Издавачког савета часописа „Правна ријеч“, часопис за правну теорију и праксу.
- Члан редакције часописа „Архив за правне и друштвене науке“ Београд.
- Оснивач и руководилац Центра за реторику и говорништво "Institutio oratoria" и организатор традиционалног такмичења студената у говорништву.
- Оснивач и руководилац научног клуба студената и професора "Forum Romanum".
- Члан експертског тима и делегације Босне и Херцеговине за сукцесију имовине СФРЈ, који су припремали и учествовали на завршној међународној конференцији у Бечу на којој је закључен Оквирни споразум о сукцесији имовине СФРЈ 2001. године.
- Председник и члан више комисија и радних тела за израду закона у Републици Српској и Босни и Херцеговини.

Друге активности:

- До сада је био члан Републичког савета за науку у претходном саставу, Министарство за науку (Влада Републике Српске)
- Обављао разне дужности на Правном факултету као што су: продекан факултета, председник Савета Правног факултета, председник синдиката, председник одбора за библиотеку.
- Арбитар Спољно-трговинске арбитраже при Привредној комори Републике Српске
- Сарадник у пројектима Центра за друштвене делатности Правног факултета и сарадник у пројектима Економског факултета и Економског института Бања Лука.
- Рад са студентима сматра најзначајнијим у свом раду. Више година био је председник Управног одбора Центра за друштвене делатности Универитета у Бањој Луци (ЦЕДУБАЛ), у коме су се развили разни облици студентског културног стваралаштва, академски хор, студентско позориште, спортски клубови на Универзитету и на том плану подстицао је сарадњу са другим сличним академским и културним институцијама у свету.
- Члан Председништва Удружења универзитетских наставника и сарадника . У оквиру програма рада разних научних, културних и других институција и организација одржао је више предавања из академског живота.
- Члан Управног одбора Јавне установе Центар за едукацију судија и тужилаца

2. Биографија, дипломе и звања

Основне студије:

Као редован студент студирао је на Правном факултету у Сарајеву и дипломирао са одличним успехом.

Место и година завршетка: Сарајево, 1974.

Назив институције: Правни факултет Сарајево

Постдипломске студије:

Назив институције: Правни факултет Београд.

Римско право, Правноисторијски смер

Место и година завршетка: 1978.

Након положених свих испита на магистарском студију, и након високе оцене магистарског рада на предлог Правноисторијске катедре на Правном факултету у Београду Научно-наставно веће Правног факултета у Београду је одлучило у складу са важећим прописима да кандидат полаже докторски испит и ради докторску дисертацију из Римског права.

Ужа научна област: Римско право

Докторат:

Назив институције: Универзитет у Београду, Правни факултет Београд

Мјесто и година завршетка: 1985.

Назив дисертације: *Periculum rei venditae* од римског до савременог права

Ужа научна област: Римско право и историја државе и права

Претходни избори у наставна и научна звања (институција, звање и период):

У звање доцента изабран је 1986.

У звање ванредног професора 1997.

3. Научна делатност кандидата

1. Радови прије последњег избора/реизбора	
А) КЊИГЕ	
Редни Број	Наслов књиге
1.	Мојовић Н.: Прелаз ризика код купопродајног уговора – "Periculum rei venditae", издавач " Службени лист СРБИХ", Сарајево 1988. стр. 219.

Б) Научни чланци , стручни радови	
	Наслов рада
2.	Мојовић, Н., <i>In bonis esse</i> у римском праву, Годишњак Правног факултета у Бањој Луци, бр. 5 / 1981. стр. 123 – 134.
3.	Мојовић, Н., Регулисање прелаза ризика код купопродајног уговора, „Наша законитост“, бр. 7 – 8 / 1986. стр. 1019 – 1037.
4.	Мојовић, Н., Правило <i>periculum est emptoris</i> у посткласичном римском праву, Зборник Правног факултета у Загребу, бр. 3 – 4 / 1986. стр. 697 – 713.
5.	Мојовић, Н., О значењу латинске правне терминологије, Годишњак Правног факултета у Бањој Луци, Бања Лука 1986.
6.	Мојовић, Н., Значај ране рецепције римског права у Француској, Зборник Правног факултета у Загребу, бр. 5-6/ 1987. стр. 743 – 762.
7.	Мојовић, Н., Од идеје о владавини права ка правној држави – Античке идеје о владавини права, годишњак Правног факултета у Бањој Луци бр. 15 – 16/ 1991 – 1991. стр. 157 – 175.
8.	Мојовић, Н., Историја, политика и јуриспруденција Фридрха Карла фон Савињија, научно предавање на <i>Forum Romanum</i> на Правном факултету у Београду, мај 1995.
9.	Мојовић, Н., <i>Usucapio</i> у римском класичном праву (шапирографисано) Сарајево, 1975.
10.	Мојовић, Н., Мудрост старих Римљана, „Глас“, бр. 4410 од 25 и 26. маја 1985.
11.	Мојовић, Н., Шта је <i>iustitia</i> , <i>Iustitia</i> , Правног факултет у Бањој Луци, бр. 1/1978. стр. 1-4.
12.	Мојовић, Н., <i>Latina et graeca viva, Iustitia</i> , Бања Лука 1988.

13.	Мојовић Н., Доминација моћи и владавина права, Привреда, Бања Лука, бр.3/1995.
14.	Мојовић, Н. , Анте Ромац, Рјечник латинских правних израза (<i>Vademecum iuridicum</i>)“, Загреб 1985, Годишњак Правног факултета у Бањој Луци, 1986. стр. 209 – 215.
15.	Мојовић, Н. , О средњовјековном имовинском праву у Хрватској, Годишњак Правног факултета у Бањој Луци, бр. 13/ 1989, стр.185 – 191 .
16.	Мојовић, Н.: Анте Ромац: Улпијан – Књига Регула, Загреб, 1987. Правна мисао, Сарајево 1989, бр. 9 – 10 , стр. 99 – 103 .
17.	Мојовић, Н.: Др Антун Маленица, Извори римског права, Научна књига, Београд 1989., приказ књиге у часопису Годишњак Правног факултета у Бањој Луци 1990. стр. 233 – 239.
18.	Мојовић Н., Правна држава и владавина права, "Глас", Бања Лука, од.29.марта1993.
19.	Мојовић, Н. : Срђан Шаркић, Антун Маленица: Правне теорије и институције антике“, Нови Сад, 1994., приказ књиге у часопису Српска правна мисао, Бања Лука 1994. бр. 2 – 4 , стр. 301 – 313.
20.	Мојовић Н. : Срђан Шаркић, Закон у глагољским и ћирилским правним споменицима (од 12. до 18. Века)“, Нови Сад 1994, приказ књиге у часопису Српска правна мисао, Бања Лука 1 – 4 /1996. стр.
21.	Мојовић Н., Независно судство као гаранција сигурности у држави, Привреда, Бања Лука, бр. 9/1996. стр. 19 – 23.
22.	Мојовић Н., : Народна сувереност, Примера, Бања Лука бр. 5/1996. стр. 18.
23.	Мојовић Н., : Држава и историја – вјечна тежња за идеалном државом, Примера, Бања Лука, бр.6/1996. стр. 39.

2. Радови после последњег избора/реизбора

У складу са чланом 28. Оквирног закона о високом образовању у Босни и Херцеговини (Службени гласник БиХ, бр. 59/2007), чланом Закона о високом образовању Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, бр.85/06, 30/07), чланом 131. Статута Универзитета у Бањој Луци и одредбама Правилника о поступку и условима избора академског особља Универзитета у Бањој Луци од 24.04. 2007.

А) КЊИГЕ

Редни број	Кате - Горија Чл. 35.	Наслов књиге	Бодови Су
1	2	Мојовић, Н., <i>Римско право, I дио, Историја римског права</i> , Бања Лука, 2008, 540 страна, ISBN 978-99938-50-31-1; COBISS. BH-ID 875288	6

Књига представља веома значајно дело кандидата др Николе Мојовића из научне области римског права и историје државе и права. Она је веома корисно научно урађена литература за студенте додипломских и последипломских студија. Књига је написана као обимно системско дело правно-историјског карактера у коме је аутор истражио и пратио, прије свега, развој јавних институција римске државе и извора римског права, узимајући, разумљиво, у обзир многа питања територијалног, демографског, привредног, организационог, политичког и другог карактера која су значајно утицала на формирање римског права на коме је почивала дуготрајност и снага римске државе и које је и након нестанка те државе са историјске сцене одиграло током многих векова важну улогу у стварању идеје о заједничкој европској култури. Аутор је обрадио у књизи, такође, и важан културни процес који се одвијао током средњег века све до нашег доба, познат под називом „рецепција римског права“ путем кога се у Европи преносило римско схватање да без права нема цивилизоване заједнице. Аутор књиге је на изузетно студиозан начин показао којим путем је римско право постало темељ на коме су се изградиле грађанске кодификације права које и сада важе у европским земљама као позитивно право. На том путу прихватања римског права аутор нас води путем којим се пробијала и мењала правна мисао која је долазила од правних мислилаца више правних школа са чијим представницима и њиховим делом нас упознаје на суптилан начин.

Аутор изражава схватање да значај римског права као културног наслеђа античког света у европској култури уопште није само у преузимању његових правних решења у правне системе европских држава, него и у томе што поред грчке филозофије незаобилазно представља једно од два најзначајнија и најдрагоцјенија духовна остатка античке цивилизације који су пресудно утицали на европску културу. Показује како су римски правници начином правног резоновања

створили правну технику и правну терминологију које су користили да би дошли до таквих решења правних питања, која су и после њих примењивана у разним друштвеним и правним системима до данас, а ни модерни свет не одриче се тога драгоценог искуства.

Након уводног дела у коме се обрађује значај римског права, појам извора римског права у материјалном смислу и извора римског права у формалном смислу, затим периодизације римске историје, следи садржај књиге који је подељен на три велика дела: први део који носи назив „Држава“ (стр. 25 – 234), други део „Право и извори права“ (стр. 235 – 427) и трећи део „Рецепција римског права“ (стр. 428 – 528). На крају књиге налази се исцрпна тебеларно израђен „Хронолошки преглед римске правне историје“ (529 – 540).

Књига је очигледно плод дугогодишњег истраживања кандидата др Николе Мојовића о многим питањима функционисања римске државе, развоја и примене римског права, као и његовог дугог педагошког искуства у преношењу ове интересантне материје студентима права у оквирима академске наставе. Аутор у самом предговору књиге истиче да је наша правна наука увек давала достојно место римском праву. Он одаје велико признање нашим угледним романистима који су задњих пола века објавили добре уџбенике римског права у складу с актуелним наставним програмима. У њима су историја и извори права увек обрађивани као њихов саставни део. Међутим, аутор полази од реалног, властитог искуства и сматра да за будуће правнике практичаре који улазе у сасвим промењени свијет, који у току студија формирају правничко мишљење, нису довољне само догматске основе институција римског приватног права. Веома је битна, како за разумевање ових правних институција, тако и за формирања правног мишљења, њихова историјска условљеност. Свака нова генерација студената поставља нека нова питања која задиру у карактер саме римске државе, римски менталитет и ширу римску културу, а потребан одговор је увек дубљи од стандардног уџбеничког садржаја. Аутор је настојао да покаже да римско искуство током хиљадугодишњег трајања римске цивилизације показује у каквом се државном уређењу развијало римско право, каква је привредна снага одржавала римски поредак, нарочито имајући у виду значај робноовчане привреде на којој су се базирали римски правни институти, затим, колико су Римљани поштовали своје законе и како су римски правници подigli право на ниво правне науке која је и сама постала извор права. Аутор је, између осталог, успео да покаже колико се и данашњи свет још увек инспирише неким елементима античког Рима и његовом културом.

У уводу аутор истиче да су Римљани својим војним и политичким способностима прикључили и добар осећај за потребу и важност државног поретка. Римљани су државни поредак градили са великим даром за право, које су увек усклађивали са потребама властитог привредног, културног и социјалног живота. Били су спремни да у својој култури додају и нешто из културе других народа, али узимајући идеје од других нису изгубили никада своју самосвест. Аутор настоји да покаже важну чињеницу како се у историји уопште право први пут подигло на ниво правне науке, управо у старом Риму, и правничка делатност добила ауторитет највише духовне вредности.

У **првом делу** књиге аутор је следио четири периода у развоју римске

државе, почињући од настанка града Рима и периода краљевства (стварања родовско племенске организације, „детинства Рима“ као земљорадничке заједнице, првог сусрета Римљана са другим народима, друштвене структуре и диференцијације и почетака стварања политичке моћи), затим обрађује државу у периоду републике, доба принципата и доба домината.

У најстаријем периоду аутор показује како се друштвена структура обликовала постепено и како су на њу утицали разни фактори: рат, покоравање суседа, сиромаштво и богатство, материјално пропадање, раслојавање, моћ, војнички положај и сл. Динамичан однос и унутрашњи сукоби две категорије слободних становника (патриција и плебејаца) дали су печат и појединим институтима права, а приказан је и положај других категорија становника (странаца, клијената и робова). Поред објашњења друштва у стању тзв. војне демократије, даје се прикладан простор приказу власти римских краљева етрурског порекла, рушењу њихове власти после одређеног периода и римској државној организацији која ће након тога дуго функционисати као заједница слободних грађана (са службеним називом *senatus populusque Romanus*). Аутор објашњава значај народног елемента у управљању државом кроз римску традицију у којој посебну улогу имају народне скупштине и сенат. Објашњени су њихова структура која се мењала и надлежност. Посебна пажња дата је преласку Римљана на републикански облик у коме је институција некадашњег краља замењена са највишим магистратима као колегијалним органима на челу римске републике. Аутор је показао како су Римљани у функционисању највиших магистрата на челу државе, током низа векова римске републике, неговали одређене принципе као што су: принцип да чим је већа власт то је краћи мандат њеног трајања (отуда преовладавајући принцип једногодишњег мандата) и принцип колегијалности у обављању магистратура уз објашњење дејства тзв. интерцесије или специфичне употребе права вета. Објашњени су *cursus honorum* и садржај највише власти (*imperium-a*). Аутор показује како су се након увођења републике, Римљани дуго одупирали идеји да власт у држави задобије појединац, јер их је то увек подсећало на немило доба злоупотреба краљеве власти.

Аутор показује Рим не само као господара Италије, него и његово ширење у велику медитеранску силу чија званична дипломатска реторика често је користила речи *libertas* (слобода), *humanitas* (човечност), *iustitia* (праведност) и *fides* (верност), иако је стварно стање било обележено римским империјализмом. Објашњен је нови задатак римске управе и успостављање власти у римским провинцијама које је у целини праћено врло динамичном политичком борбом око власти. Аутор је детаљно приказао надлежности и начин функционисања појединих римских магистратура, народних скупштина и сената.

Посебан значај аутор је дао периоду последња два века републике које посматра као период који има самосталне карактеристике у свом развоју. Полази од чињенице да су Римљани променили организацију своје државе значајније након 367. године када су донели *leges Liciniae Sextiae*. У овом делу обрађени су разлози који су довели до принципата и рушења републике. Поред политике ширења интереса и територија, аутор показује на који начин римска држава постаје мешавина народа, какав је утицај грчког духа и хеленистичког искуства које долази са Истока, затим, значај нове политичке поделе на оптимате и популаре, односно

сенаторски и витешки сталеж, значај средње и ниже класе и промене у карактеру ропства. Аутор нарочито скреће пажњу на политичке спорове и сукобе који настају око поделе освојене земље и њеног прелажења у приватне руке. Иако се политичка структура у задња два века није суштински променила у односу на претходни период римске републике, аутор је поред објашњења садржаја власти појединих органа, указао посебно на положај магистратура у време олигархије, и кризе власти у време моћних појединаца, кризу морала, неуспех аграрне реформе, околности под којим је извршена нова реформа војске, последице познате Сулине диктатуре, први државни удар, први тријумвират, Цезарову диктатуру и услове за стварање другог тријумвирата.

Након указивања да су многи интелектуалци старог Рима описали политичке прилике у којима су били и сами активни учесници, аутор се позабавио детаљном анализом увођења Августовог принципата, објаснио природу сасвим новог државног уређења на челу са принципсом са којим је дошао крај велике епохе републике. У том погледу у књизи су обрађене Августове политичке одлуке које је донио ступајући на чело римске државе под оквирима републиканских институција. Аутор је показао како су јавно *de facto* и *de iure* враћене у живот старе институције републиканског устава, али садржај одређених појмова (*imperium proconsulare, tribunicia potestas, imperium consulare, auctoritas*) открива праву суштину принципата и положаја институције принципса. Поред положаја принципса, у погледу државне организације, аутор је кроз низ питања показао како се променио правни и политички положај сената (избор у сенат, *adlectio i cooptatio*, искључење из сената, начин сазивања и одржавања сједница, утицај принципса на сенат, улога сената у изборима магистрата, судска улога сената, значај *damnatio memoriae, ius imaginum*). Приказан је нестанак народних скупштина и промена положаја и значаја републиканских магистратура након увођењем новог принципсовог управног апарата, бирократске структуре у којој је посебан значај имао *consilium principis*. У погледу друштвене структуре наступиле су промене у положају припадника нижих (*humiliores*) и виших слојева (*honestiores*), градске аристократије и осталог становништва. У погледу богатог привредног развоја у овом периоду, познатом и као *pax romana*, врло занимљиво и детаљније обрађен је успон самог града Рима који се развио у милионски град. Показао је како су привредне везе римског империја досезале до далеких крајева, чак до Кине. Посебну пажњу заслужује обрада културног аспекта романизације и закључак аутора да ширење римске културе изван Рима није ишло насилним путем, без обзира колико се то на први поглед тешко слаже са *libido dominandi* (похлепом за владањем) као једном од најважнијих римских карактерних особина. Романизацији се се одупрли Грци који су имали развијену властиту културу, док су се народи са ниским степеном властите културе уопште тешко одупирали римском утицају. Због њихове неспособности да се одбране пред доминантном културом римског освајача, врло лако, чак за кратко време, попримали су карактеристике романског народа.

Након општег погледа на доминат и извора у књизи је објашњено стање империје на крају принципата, узроци пропасти, улазак царства у период војне анархије који прати криза робноновчане привреде, повратак на натуралну привреду, кварење новца, непосвећивање пажње развоју економске науке. У

погледу државног и друштвеног уређења детаљно су разрађене Диоклецијанове и Константинове реформе, положај цара и поданика (*dominus et deus* и *subiecti*), увођење тетрархије, нова административна управа царством, положај централне управе, нова улога сената и конзисторије, реформа територијалне управе, муниципална управа и посебан правни положај империјалних градова Рима и Константинопоља. Аутор је успешно објаснио неке мере државе у стању њеног функционисања док се царство бранило од пропадања (покушајима провођења војних и пореских реформи, нове праксе државног интервенционизма у привреди, доношење Едикта о ценама, прво увођење политике буџетске равнотеже, монетарне реформе). У погледу друштвене структуре довољно простора дао је питањима као што су: положај *honestiores*, *humiliores* и сенаторске атистократије у новим условима домината, урбана аристократија, колонат и патронат, државне мере у корист сиротиње. У погледу промена које су наступиле у културном погледу посебно је обрађено питање преласка империје на хришћанство и његов утицај на стање у држави и римском праву. На крају су обрађени подела и пад римског царства.

Други део књиге „Право и извори права“ заснован је на схватању да је право историјска категорија и да се код Римљана јавља на одређеном степену развоја њиховог друштва. У том погледу право и извори права су доживели промене током развоја римске државе и обрађени су у четири периода: цивилно право, хонорарно право, класично римско право, посткласично право. Аутор настоји да ову материју приближи читоцу на врло јасан начин, језиком и стилем који имају привлачну динамику и да покаже како је почео развој римског права у време када су доминирали обичаји и сакрално право, суптилан однос права и религије, какав је био значај понтифика и како су се раздвојиле норме сакралног права (*fas*) од оних које улазе у појам *ius*, настајање *ius civile* и његове особине, појава писаног права. Детаљно је обрађено питање садржаја и значај Закона XII таблица и његовог тумачења (*interpretatio*).

Поред разлога настанка *ius honorarium* и *ius gentium* и његових карактеристика, аутор је међу изворима права нарочито обрадио *leges, edicta magistratum* и *responsa prudentium*. Пошто се у римској републици почела развијати римска правна наука аутор је настојао да покаже како је она постала креатор римског права и како су право и правници у римском друштву добили високо друштвено признање. У делу који говори о римским *veteres* појединачно су обрађена многа позната правничка имена тога доба, а посебно отпори римског права страном утицају.

Полазећи од историјског значаја који има класично право због утицаја који је извршило на каснији развој римског и европског права, аутор је посветио нарочиту пажњу карактеристикама овог права и његовим изворима. Настојао је да видно истакне више промена које су се десиле у погледу природе појединих извора права у том периоду. Принцепсовим конституцијама даје довољно постора, али свакако највише пажње посвећује класичној јуриспруденцији. Из овог дела књиге правници и други заинтересовани читаоци могу да виде изузетно обимно правно стваралаштво римских класичних правника. Аутор је настојао да кроз једно детаљно истраживање, представи поједине правнике из две класичне правне школе

(Сабинијанске и Прокулеанске), њихов казуистички метод рада и њихову огромну литерарну делатност различитог карактера и да укаже на интелектуалну снагу римских правника и ширину правних питања која су дотицали својим делима.

У делу књиге о посткласичном праву аутор је обрадио факторе који су утицали на ово право, а посебно: бирократизација друштва, државни интервенционизам у привреди, натурална привреда и хришћанство као ново религијско и културно обележје империје. Извори права обрађени су по систему дихотомије права (*leges* и *ius*), сваки на детаљан начин уз одговарајуће изворе. Одређена пажња дата је начину студирања права и формирању институционалних правних школа. Аутор је узео у обзир стање правне свести посткласичног доба и оријентацију ка сређивању и систематизовању дотадашњих и нових извора права. На тој основи представио је кодификације права пре Јустинијана (приватне и службене збирке *leges*-а, посттеодосијанске новеле, збирке прераде *ius*-а и мешовите збирке *leges*-а и *ius*-а). Користећи досадашња истраживања у романистичкој науци дужну пажњу посвећује функционисању империје у Јустинијановој епохи и изради његове велике кодификације права (први *Codex Iustinianus*, *Digesta seu Pandectae*, *Institutiones*, *Codex repetitae praelectionis*, *Novellae*), интерполацијама и општеисторијском значају ове кодификације.

Трећи део књиге под насловом „Рецепција римског права“ спада, свакако, међу најисцрпније текстове у нашој правној литератури који се односе на питање судбине римског права након силаска римске империје са историјске сцене. Почиње са делом који се тиче одговора на питање о континуитету и дисконтинуитету римског права. Аутор истиче да сукоб два света, који су некада били једно царство, Византије као преосталог наследника Римског царства и Запада у коме ће постепено оживети идеја римског империја, била је у основи заснована на претензији за светском владавином. На тој основи посебно место у књизи има римско право на Истоку (посебно византијске кодификације права) и римско право на Западу (*leges Romanae barbarorum*). Кандидат Мојовић прихвата онај став у науци да правна традиција у Италији није нестала ни за време остготских краљева, а ни потпуно у периоду од седмог до дванаестог века, без обзира што је то, несумњиво, било доба пада правне културе на Западу. Полазећи од тзв. ране ренесансе италијанских градова, обрађена је овдје тзв. теоријска рецепција, тј. дјеловање правних школа, универзитета, почевши од Болоњске школе права, глосатора, затим постглосатора, школе елегантне јуриспруденције, школе природног права до немачке правноисторијске школе на челу са Савињијем и пандектиста. Објашњени су основни метод рада ових школа, њихови најпознатији представници и њихова дела. Такође је посебно обрађено питање практичне рецепције римског права. Аутор је овај необични културни процес назван „рецепција римског права“ довео у везу са правном праксом која се одвијала вековима у Европи, понекад подстицана и од највишег нивоа власти у неким државама Европе. Имајући у виду да је римско право једно време проглашавано и као *ratio scripta* (писани разум), а служило је као *ius commune* (опште право) у појединим државама, аутор сматра да оно још и данас повезује правне системе различитих земаља у тзв. европски круг правне културе. Различита судбина римског права у Енглеској, другачија него на континенталном дијелу Европе током

средњег века, довело је до изразите подјеле на англосаксонско, прецедентно право, сасвим различито од европског правног круга на њеном континенталном делу.

Књига кандидата Мојовића на успјешан, целовит, систематичан и оригиналан начин приказује врло захтевну и компликовану историју римског права. Она показује како је римско право пратило успоне и падове римске државе и на врло необичан начин дошло до нашег доба. У њену израду уложен је велики труд и биће занимљива и онима који се први пут упуштају у изучавање римског права, али и онима који се у ново доба реформе високог образовања одреде за неки модел вишег степена студирња и специјализовања права и бављења науком римског права и историје државе и права. Књига је писана привлачним стилем, доступним за многе читаоце, јер се и компликованија питања обрађују на лако разумљив, сликовит и допадљив начин. За све оне који се упуте у многа питања из историје римског права и државе аутор је обезбедио путем богатих белешки (фус нота) и научне апаратуре многе податке из извора и разноврсне литературе на више светских језика. Без резерве је увек указивао на различита схватања домаћих аутора. Многа питања која је кандидат Мојовић на одређен начин представио у књизи, покренуо у тексту или белешкама испод текста, могу подстаћи нове генерације романиста на шира самостална истраживања

Редни Број	Кате- горија чл. 33.	Наслов књиге	Број бодова
2	3	Мојовић, Н., Судски поступак у римском праву. Грађански судски поступак. Кривични судски поступак. Бања Лука, 2008, 206 страна, ISBN 978-99938-1-085-8; COBISS. BH-ID 891928	10

Књига представља дјело кандидата Мојовића као корисна литаратура монографског карактера за студенте додипломских и последипломских студија, а у којој ће и дипломирани правници посвећени пракси пронаћи веома много корисних информација којима ће обновити и проширити своје правничко знање. Књига је настала као резултат дугогодишњег сопственог истраживања аутора и посебног приступа појединим деловима римског права, заснованом на схватању и уверењу универзитетског наставника да судски поступак заслужује посебну пажњу у развоју римског права, али и у извођењу наставе из научне дисциплине римско право. Наиме, аутор полази од сазнања да се римско право током векова претежно стварало и развијало кроз праксу и судски поступак, за разлику од данашњег права које се у целини претежно ствара усмјереном активношћу законодавца.

У модерном друштву поштовање права засновано је и на доследном провођењу судског поступка. Аутор књиге полази од поштовања норми судског поступка, које у крајњем виду значи и реализовање судских пресуда као резултата проведеног судског поступка из чега се види колико се поштују закони уопште. Римски правник Улпијан је говорио, истиче аутор, да је правда непрекидно и стално настојање да се свакоме даде оно што му по праву припада. У свету права

није ништа тако узбудљиво, каже аутор, као борба за његов живот у судским дворанама, међу судијама, тужиоцима, адвокатима и странкама које чекају на судску правду. Аутор истиче да и данас врло битна, а давно исказана мисао: „Ићи суду, значи ићи правди“, открива једно од најважнијих начела правно уређене државе.

Књига је подељена на два дела. У првом делу говори се о грађанском, парничном судском поступку, тј. развоју правила судског поступка приватног права, а у другом делу обрађени су основи историје кривичног поступка у римском праву. Део књиге кандидата Мојовића о историји кривичног поступка у римском праву спада у материју која се у нашој литаратури први пут појављује на овај начин и овом обиму.

Аутор је настојао да следи развој овог права кроз периоде развоја римске државе и права уопште. Кривично-правна област је уско везана за уставноправни положај и политику носилаца јавне власти. Свака власт је настојала у свом времену да штитећи државу и општа добра заједнице, штити и свој властити положај.

У савременом праву правила грађанског поступка чине посебну правну дисциплину, која је одвојена од материјалног права, исто као што правила кривичног поступка чине посебну правну дисциплину, одвојену од материјалног кривичног права. Аутор нас упознаје како су у римском праву прописи процесног права били испреплетени са материјалним правом. Однос ова два права је много суптилнији него данас. Наиме, видимо да у римском праву и не постоје појмови „материјално право“ и „процесно право“ на начин како их данас користимо. Кандидат Мојовић показује на основу римских извора да се постојање неког права у суштини заснивало на питању да ли је у правном поретку предвиђено правно средство којим се омогућава заштита одређеног интереса. Ако тог правног средства нема, у римском праву нема ни „материјалног права“ у вези тог интереса. Предност у римском праву је чак на страни процесног права.

Након извора о цивилном поступку, говори се о почецима развоја цивилног поступка, који се одвијао постепено и спонтано. Из најстаријег доба видимо који значај је имала *самопомоћ*. Римска држава је касно почела да забрањује самопомоћ као начин остваривања права, али аутор наводи и законе којима се настојала сузбити. На врло јасан начин упознаје нас са правцем развоја којим је држава успостављала посебне органе за рјешавање спорова између страна у спору и стварала процесна правила која су се у ширем смислу односила на: организацију судова и редовни поступак пред судом који покреће заинтересовани појединац (*ordo iudiciorum privatorum*).

У оквиру *ordo iudiciorum privatorum* обрађена су значајна процесноправна питања, као што је *iurisdictio*, појам специфичног значења који се тиче дјеловања римског правосудног магистрата, нарочито претора. Судски поступак обавијен је високим степеном обавезне форме и она се односи на важне процесне појмове као што су мјесто и време суђења. Објашњен је и значај три свечане ријечи са којима је претор започињао своје деловање: *do, dico, addico*. Из најстаријег периода развоја судског поступка произишла је његова дводеоба као једна од његових најважнијих особина.

Полазећи од констатације да Римљани немају опште, генералне тужбе у смислу данашњег права, аутор је посветио релативно ширу расправу појму и

значају *actio*. У оквиру заступања странака објашњена је улога заступника као што су: *assertor, vindex, actor seu syndicus, cognitor, procurator, tutor, curator, defensor*, а као помоћнике странака упознаје нас са улогом коју су имали оратори и адвокати.

У делу књиге који се односи на врсте судског поступка у Риму, обрађени су посебно легисакциони, формуларни и екстраординарни поступак. Код представљања легисакционог поступка аутор користи многе Гајеве текстове, који су најважнији извор из кога се црпе сазнања како се проводио римски најстарији судски поступак у приватном праву. Поред општег појма *legisactio* објашњене су посебно *legisactio sacramento, legis actio iudicis postulationem, legis actio per condictionem, legis actio per manus iniectionem i legis actio per pignoris capionem* и сам ток поступка у два дела, *in iure* и *apud iudicem*.

Аутор је много већи део књиге посветио формуларном постуку, од његовог увођења у правни живот до његовог потискивања заменом екстраординарне процедуре. У оквиру упознавања са органима који проводе овај поступак аутор је сматрао да треба објаснити какву су улогу и значај имали судија појединац (*iudex unus*) и арбитар, центумвирални суд, *recuperatores* и *decemviri stilitibus iudicandis* („десеторица за пресуђивање спорова“). Прва фаза тока поступка приказана је путем објашњења есенцијалних питања као што су: странаке које учествују у формуларном поступку, покретање поступка, расправа пред магистратом (*in iure*) и то: *interrogatio in iure, iusiurandum in iure delatum i litiscontestatio*. Користећи погодне примере, аутор је након детаљног објашњења појма формуле, на шири начин приказао њене поједине делове (*intentio, demonstratio, condemnatio, adiudicatio, praescriptio, exceptio*) и начин њеног састављања. Поступак *apud iudicem* је обрађен преко његовог циља и неформалног карактера, подробнијег описа провођења доказног поступка, а у погледу пресуде (*iudicium, sententia*) примена тзв. теорије слободне оцене доказа. Аутор је објаснио могућности поништења пресуде и извршења пресуде. Користећи класификовање тужби које су извршили римски класични правници у књизи више сазнајемо о разлици *actiones civiles* и више разних врста *actiones honorariae, actiones in rem* и *actiones in personam, actiones stricti iuris* и *actiones bonae fidei, actiones privatae* и *populares, actiones perpetuae* и *actiones temporales*.

Аутор је нарочиту пажњу посветио објашњењу посебних врста магистратске заштите изван редовне парнице у оквиру којих су обрађени: интердикти, *missio in possessionem, stipulationes pretoriae* и *restitutio in integrum*.

У прво време принципата формуларни поступак је био још уобичајен начин вођења парница у приватном праву. Оно што се темељито променило у принципату у формуларном поступку односи се на функцију преторског едикта. Преторски едикт је био још извор права, али све је мања могућност да се у њега убаце нова средства правне заштите. У принципату се јавља нови поступак – ванредни поступак (*cognitio extraordinaria*) у којем главну улогу добијају царски чиновници и провинцијски управници у провинцијама. Аутор објашњава како је екстраординарни поступак у доминату постао једини судски поступак (престаје да се третира као ванредни). Имајући у виду да овај поступак по неким особинама највише има сличности са данашњим судским поступком, аутор је обрадио низ важних питања: положај императора у функцији највишег суда, његове помоћнике и саветнике (*adseorsores*), затим питање одређивања судске надлежности, *rectores*

(провинцијске управнике) као судије. У погледу провођења судског поступка у пракси детаљно су обрађена питања: позивање на суд, поступак пред судом, доказна средства која су била углавном рационална, изјаве странака, писмене исправе, нотарске исправе, коришћење претпоставки у праву, доказивање путем индиција, затим оцена доказа примјеном тзв. теорије формалне оцене доказа, учешће професионалних адвоката и на крају саму пресуду. У екстраординарном поступку уводи се *appellatio* (жалба) чија је примена посебно обрађена. На крају је обрађен поступак извршења пресуде и примена посебних поступака (*summatim cognoscere, per rescriptum i episcopalis audientia*).

У уводу о римски кривични поступак аутор полази од чињенице да је римско право стекло славу на подручју приватног права, која траје до данашњег дана. Мада се то ријетко истиче, Јустинијанова кодификација права садржи, међутим, доста текстова који се односе на кривично право. Када се говори о римском кривичном праву треба имати у виду чињеницу да су области кривичног поступка и материјалног кривичног права веома повезане и тешко их је раздвојити. Аутор је показао како је у развоју римског кривичног права у ширем смислу важну улогу одиграло увођење тзв. *quaestiones perpetuae*, сталних поротних судова састављених од сенаторског и витешког сталежа. Након представљања циља кривичног поступка и значаја признања, аутор је у основним цртама изложио основна начела римског кривичног поступка. У склопу излагања основа судског поступка у најстаријем периоду, обрадио је кажњавање недозвољених дела као неку врсту материјалноправне основе. Полазећи од закључка да је од најстаријег доба религија имала значајан утицај на пољу кривичног права, у књизи је обрађено кажњавање недопуштених дела које се види у примени *consecratio capitis et bonorum*, односно примени санкције сацеритета. Обрађен је тзв. комицијски кривични поступак инквизиторског карактера, који се водио пред скупштином грађана (*iudicium populi*), а посебно улога коју су у републици добили *quaestores parricidi*. Аутор је на основу истраживања извора закључио да су неке поступке водили и тзв. *duumviri perduellionis*, који су били формиран као *ad hoc* истражни органи у најстарије доба за злочине издаје (*perduellio*), а објашњена је улога *tres viri capitales*, тројице магистрата који су надзирали поступак извршења смртне пресуде. У периоду републике нарочита пажња дата је увођењу специјалних судова као ванредних судова за кривична дела против државе, а затим сталних поротних судова (*quaestiones perpetuae*), судској реформи диктатора Суле, поштреној казненој политици предизборне корупције (у време Цицерона) и кривичним поступцима који су вођени против неких личности из виших државних кругова.

Пошто у принципату нису укинута стални поротни судови као редовни судски органи, дошло је, ипак, до њихове реорганизације. Уводе се нови стални поротни судови који су добили надлежност за разне облике прељубе (*adulterium*), силовања (*stuprum*), организовање проституције (*lenocinium*) и родоскрвнућа (*incestum*), а други су постали надлежни за облике злоупотребе у погледу резерви прехрамбених производа (*annona*). У принципату посебну судску улогу добија сенат пред којим се води кривични поступак против високих државних функционера због корупције и изнуђивања на положају управника провинције. Нарочито је обрађено питање вођења поступка против оних који су оптужени за дело политичког карактера, тзв. *crimen laese maiestatis* (у доба републике за увреду

величанства римског народа, а за време принципата за увреду величанства самог цара) и тешке последице осуде у таквом поступку.

Последњи део књиге посвећен је примени когниционог поступка у кривичном праву за време домината. Апсолутна монархија у доминату са наглашеним елементима оријенталног схватања највише власти владара, довела је до прихватања екстраординарне когниције као редовног судског поступка у кривичноправним стварима. Кандидат Мојовић је настојао да до изражаја дођу ставови римске правне науке са којима нас на више места упознаје, нарочито са оним који често имају свој правнофилозофски и практични значај. У Јустинијановим Дигестама је сачувано мишљење правника Улпијана који преноси идеју из једног царског рескрипта да је боље пустити кривца некажњеног, него осудити невиног. О овој давно изреченој идеји се и данас расправља међу правницима теоријске и практичне оријентације.

Поред когниционог поступка редовног карактера сазнајемо да се у кривичним стварима примјењивао и тзв. рескрипциони поступак као посебна врста кривичног поступка у коме је до изражаја долазило одлучивање цара чији је ауторитет највећи.

Књига кандидата Мојовића је обогатила нашу правну литературу на подручју римског права новим приступом и залагањем за суштински значај који је материја процесног карактера имала за његов развој и примену. Књига је по свом карактеру веома инспиративна и за правнике практичаре који се свакодневно сусрећу са процесноправним проблемима и мноштвом стручне, латинске терминологије која потиче из римског права, а коју ова књига исцрпно пружа.

Б) НАУЧНИ РАДОВИ (ЧЛАНЦИ)

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
1	9	Мојовић Н., Историјско-правна школа Фридриха Карла фон Савињија , објављен у Годишњаку Правног факултета у Бањалуци, бр. XXV- 2001. стр. 91 – 134, -	8

Рад представља једну обимнију научну расправу, прво, о стању правне науке и римског права непосредно прије ступања на научну сцену Фридриха Карла фон Савињија, а онда његов нови научни приступ римском праву и историји права овог великог правног мислиоца, који је изражаван преко тзв. историјскоправне школе. Имајући у виду да је име овог великог представника немачке правне науке ушло у општу свест образованих правника не само у Европи, него и осталом свету и да су му дела ушла у ризницу немачке националне литературе, Мојовић разматра у којој мери кореспондира развој његових научних идеја са еволуцијом политичких и филозофских опредељења током живота. У науци је дуго владало схватање да је врло осетљива и опасна критика Савињијеве правне науке. Чак је Берлински Правни факултет дао службени деманти, када је Канторович написао доста критичан

чланак о Савињију педесетак година после његове смрти. Мојовић разматра Савињијеву историјско-правну концепцију у контексту рецепције римског права у немачким земљама у 19. веку. Савињи се као представник немачке правне мисли у бурном 19. веку нашао у центру сукоба између ухотаног немачког конзервативизма у политици и стремљења грађанских кругова новог времена којима су све промене, што су дошле са француском револуцијом, изгледале неопходне и за саму Немачку. Аутор овог рада закључује да се у сукобу старог и новог потеже за аргументима као што је историја и немачка народна традиција. Савињи се образовао на римском праву, али његова правна наука имала је програмски карактер и дошла је до изражаја на три поља: теорија права, употреба права у пракси, истраживање извора права и историје правне науке, посебно римског права. Овај рад у нашој правној литератури, пружа најпотпуније податке о пореклу и научном развоју Савињија као романисте и теоретичара права, анализу односа историјско-правне школе и до тада владајуће природно-правне школе, Савињијево неслагање око израде грађанског законика у немачким земљама. Савињи је од једног практичног правног питања, наиме, могућност кодификације грађанског права на немачком простору, прешао на општетеоријско разматрање о пореклу права, да би при том изложио своју теорију о образовању права. Савињијева правна наука, сматра Мојовић, без обзира на њену романистичку основу, покренула је низ правнофилозофских питања везаних за егзистенцију немачке државе и права. По мишљењу аутора, Савињијева историјско-правна школа, колико год да је била „кандидатска“, теоријска, она није својим стварним циљевима била само примарно историјски оријентисана, него је била усмерена и на јуристичке потребе садашњости.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
2	9	Мојовић, Н., Утицај ране рецепције римског права на енглеско право , објављен у Зборнику друштвено-хуманитарних наука, Бања Лука, бр.3 и 4, 2003. стр. 75 – 100.	8

У раду се обрађује питање специфичности рецепције римског права у Енглекој у коме аутор разматра околности због којих је енглеско право добило карактер другачијег права од континенталног европског права. Рецепција римског права наилазила је повремено у средњем веку на отпор и у другим европским државама, али у Енглеској је ситуација сложенија. Док је у Француској римско право помогло да се развије опште француско право, дотле је у Енглеској покушај приближавања римскоме праву, које се у Енглеској називало *civil law* (од *ius civile*), енглески *common law* постао је самосталан извор права, сам себи довољан, конзервативан по својој природи, јер се одупирао свакој промени. У време ране рецепције римског права која је почела на универзитетима, прије свега у Болоњи, али и другим градовима сјеверне Италије, Енглеска је била у фази развоја раног феудализма. Скоро у исто време и на сличан начин као и друге тадашње земље у Европи, сусрела се са знањем учених кандидата права глосаторског правца у

приступу тумачења римског права. Заступници овог правца у Енглеској изгубили су битку врло рано са друштвеним факторима који су бранили обичајно право и у пракси енглеско *common law* се развило у самосталан извор права. Отпор који му је пружен био је превелики на самом почетку рецепције и трајно га је одвојио од судбине овог права на континенталном делу Европе током средњег века. С друге стране занимљива су запажања аутора овог рада који примећује да данас нема ни једног правног система који је по својој духу, због казуистичке природе, толико близак класичном римском праву као што је то случај са енглеским прецедентним правом. Енглеско право није доживело ни једну кодификацију права у својој прошлости и континуитет енглеског права није никада прекинут неком целокупном рецепцијом римског права. Са изузетком црквеног права, све до краја 12. и почетка 13. века у Енглеској није постојало писано право које би важило на читавој државној територији. Став цркве према римском праву био је такође значајан. Црква у Енглеској се прибојавала да њен положај у односу на краља може бити угрожен због развоја правне науке засноване на римском праву, које се изучавало на универзитету. Истина је да се канонско право развијало под утицајем римског права, али је оно било строго одвојено од цивилног правосуђа, а црква је управо жељела да канонско право у пракси оствари прекоћ.

Са централизацијом правосуђа око краља ишао је и развој јуристичког сталежа. Тијесна веза између краља и јуристичког сталежа у коме је краљ тражио ослонац своје власти, давао је правницима углед. Други ослонац аутономије енглеске правничке професије аутор види у развоју професионалних јуриста адвокатског усмерења, у виду организације у познатим Inns-има већ у 13 веку. Свакако је посебно значајан дио који се односи на рад и утицај Брактонових погледа на римско право и његов покушај да конструише енглеске институције помоћу римског правног материјала, чак на мање казуистичан начин него што су то чинили његови савременици у Француској. На крају је приказана изградња тзв. права правичности (*equity law*) и његове потребе за римским правом.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
3	9	Мојовић Н., Од римског табелиона до савременог нотара , објављен у часопису "Правна ријеч" број 1/ 2004. стр. 129 – 157. и изложен на симпозијуму Октобарски Правнички дани 2004. године	8

Ово је опширан рад настао истраживањем извора римског права о римском табелиону (*tabellio*) о коме аутор дијели мишљење неких теоретичара (Jean – Philippe Levy) који сматрају да су табелиони „директна претходница нотара“. По мишљењу Карла Канате (C.A.Cannata) *tabelliones* су постали „прототип модерних нотара“. Нотаријат је вема стара установа, иако је код нас из одређених историјских разлога био укинут и поново се уводи у правни систем као израз правне реформе и правне новине. Аутор нас упознаје са институцијом нотара у данашње доба у коме се појављује као јавна служба и уједно припадник једне слободне правничке професије на кога је пренесена државна власт како би према одредбама закона састављао нотарске исправе о правним пословима, изјавања воље и чињеницама из којих произилази право, преузимао на чување исправе, новац,

хартије од вриједности, и друге предмете, по налогу суда онављао послове који му се по закину могу поверити. Нотарске исправе могу бити састављене као нотарски записи (акти), записници о правним радњама и чињеницама којима присуствују нотари, нотарске потврде и нотарске овере (овера потписа и других података).

Tabellio се појављује у више текстова Јустинијанове кодификације који потичу из класичног периода. Аутор је настојао да направи разлику између *tabelliones* и *tabularii*, који нису писали приватне документе и нису били на слободном располагању приватним лицима. Најчешће су то били робови у власништву државе или неког приватног лица, а касније су цареви (Аркадије и Хонорије) забранили да се робови користе у службама табуларија.

Аутор наводи да се реч *notarius* појављује у римским изворима још у првим веку прије н.е. У класичном периоду означава исто што и стенограф. Углавном су били робови, а не слободна професија правника. Били су способни да брзим темпом бележе текстове политичких или правних говора, а исто тако и диктирана писма и документе. Они нису морали знати ништа о праву и њихов рад се није проверавао од стране државе. Ове особине њиховог положаја и рада одвајају их потпуно од табелиона и они се не могу поредити никако са данашњим нотарима. Исто тако из извора закључује да неки царски *notarii* у шестом веку н.е. су били јавни службеници у царској власти и нису састављали писмене акте за физичка лица.

У раду се упознајемо са правном природом аката које су направили табелиони, нарочито о промету непокретностима, о њиховим удружењима (*scholae*), канцеларијама (*stationes*). Аутор се није задржао само на римском праву, него је слиједио ток историјског развоја ове јавне службе и положај у правним системима различитих европских држава. У том погледу обрађује се положај нотара у лангобардској Италији, када је нотаријат добио нека трајна обиљежја, значајна и за касније доба, нарочито за тзв. нотаријат латинског типа, затим, нотари у приморским градовима који су били под утицајем италијанског нотаријата и веома значајно и прегледно истраживање о увођењу службе јаног бележника у правном систему Краљевине Југославије.

Како се у наше време појавило доста контраверзних схватања о томе какав тип нотаријата увести у нашу праксу, аутор је обрадио и стање нотаријата у Европи и свету, улогу нотара у правном систему у суседним државама – бивљим југословенским републикама и на крају проблеми око израде и примене законодавства у домаћем праву.

Ова студија о нотарима кандидата Мојовића постала је већ незаобилазана за све оне који се у новије време баве овим питањем и цитирана је до сада више пута у књигама и радовима других аутора.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
4	9	Мојовић Н., Изигравање закона у римском праву (<i>Agere in fraudem legis</i>), објављен у Годишњаку Правног факултета у Бањој Луци 2002. стр.157 – 186.	8

Аутор је у вом скоро јединственем раду у нашој романистичкој литератури истраживао феномен „*in fraudem legis agere*“ (изигравање закона) у римском праву за који се, иначе, скоро пословично каже: чим је пронађен закон, пронађена је и његова превара, односно начин да се закон преварно изигра. Мојовић настоји да покаже да је изигравање закона увек у историји постојало, јер нема савршеног закона, али је историјско искуство у том погледу различито, као што и данашње право колико год себи приписивало атрибуте модерности, у свакодневним правним односима стално открива да има заобилажења закона. У раду се полази од схватања да изигравање „закона“ треба посматрати на исти начин као и изигравање других прописа, као што су данас подзаконски акти, а једнако се изигравају и обичаји, моралне норме, начела поретка о којима постоје општа свест о њиховој примењивости, судске одлуке, норме које су успостављене једностраним правним послом или уговором (*agere in freudem contractus*). У овом контексту обухваћено је и питање ваљаности правних послова којима странке не крше непосредно закон, али држећи се „слова закона“, оне изигравају његов смисао.

Римско право ужива велики углед у погледу своје развијености, правне технике, суптилности правних рјешења о чему говоре сачувани правни извори. Међутим, каква је била његова стварна реализација и поштовање од стране субјеката права, свакако представља питање за себе. Одговор је зависио од ширине истраживања не само правних, него и ванправних извора античког Рима. То је захтијевало упуштање у цјелину културе римске цивилизације, што је аутор Мојовић и учинио. Њега је интереситало колико је далеко могла да иде интерпретација закона уопште, а посебно у римском праву, а да се остане у границама законског поступања и подручју које покрива смисао закона. Аутор је показао како се кажњава у римском праву повреда неке норме, а како понашање *fraus legis facta*. Римљани су били свесни овог феномена у своме правном систему. У текстовима Паула, Улпијана, а касније конституцијама Теодозија и Валентиниана јасно се открива учење о *fraus*-у као поступку странке или судије који може бити у складу са законом, а који се противи смислу и циљу закона. Ово истраживање кандидата Мојовића може да помогне и подстакне и друга истраживања која се баве питањем остваривања и ефикасношћу права, правном државом, како у историји права, тако и модерном праву.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
5	11	<p>Мојовић, Н., <i>Venditio bonorum</i> у римском праву и проблем стечаја у историји, објављен Зборнику радова „Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш 2006. стр.1-17.</p> <p>Овај рад аутор је, такође, излагао и на Међународној научној конференцији „Хармонизација стечајног права и нови Закон о стечајном поступку“ Универзитет у Нишу – Правни факултет, која је одржана 10. новембра 2005.</p>	8

		године.	
<p>Рад се односи на историју правног института стечаја и његове поседице, а то датира још од античких времена. Докази о његовом настајању налазе се у сачуваним документима о тешком положају дужника у појединим државама античког света, па и Рима. Отуда је допринос римског права у настајању институције стечаја какву познајемо данас, неспорно значајан. Аутор је пратио тај развој од легалне праксе персоналне егзекуције, до увођења правила о извршењу на имовини презадуженог дужника (<i>venditio bonorum</i>). Имајући у виду транзицију као наметнуту појаву друштва у којој видимо пропадање дужника, аутор изражава наду да, у домену стечајног регулисања, неће бити потребе за применом некадашњих решења о одговорности дужника које погађају чак и његову личност, што се, на жалост, у пракси још увек може срести у одређеном облику. Дужничко ропство је на одређеном степену развоја, каже аутор, обележило цивилизацију многих античких народа (у Атини у време доласка Солона сав народ је скоро био задужен код богатих)</p> <p>У раду је аутор обрадио праксу самопродавања као начина обезбеђивања повериоца. У том погледу аутор користи упоредноправно искуство античког доба. У римској републици стање међу становништвом засновано на привредној неједнакости римских грађана и неслози патриција и плебејаца, било је обележено и строгом поделом на римске дужнике и повериоце. Наводећи Ливија, који каже да „дуг као болест напредује, најзад дође и до тела“, видимо да је постојала пракса да повериоци дужнике не претварају одмах у робове, али често их одводе у <i>ergastulum</i>, неку врсту радионице за робове (гдје их тамо и злостављају). У раду видимо да дужници који су дошли у стање инсолвентности и нису могли да откупе дуг (или неко за њих), везују се и на крају се подвргавају персоналној егзекуцији. Аутор прати тенденцију развоја поступка извршења повериочевих потраживања која је ишла од строгог извршења на личности дужника према блажем облику, тзв. реалној егзекуцији (на његовој имовини). Стечајни поступак и извршни поступак су везани један за други. Правила стечајног поступка су уочљивија од времена увођења формуларног поступка. У раду је објашњен и положај купца презадуженикове имовине (<i>bonorum emptor</i>) и његово право употребе <i>formula Rutiliana</i> и допринос римског права у настајању правног института стечаја и правила његовог провођења.</p>			

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
6	9	Мојовић, Н., Елементи демократије у римској републици , објављен у Годишњаку Правног факултета у Бањалуци“, број XXVII-XVIII, Бања Лука 2006. стр. 95-120.	8
<p>У овом раду кандидат Мојовић је у намјери да ближе одреди карактер римске републике, испитивао је неке елементе у њеној структури који у себи имају конотацију демократског. У том погледу нарочито је настојао да покаже налице функционисања оних институција у римском републиканском уређењу који у себи</p>			

имају примарно, изворно, изражен елеменат народне воље и заштите народних интереса. Античко схватање демократије не поклапа се са њеним схватањем у данашње време. Демократским се није сматрало само оно што је искључиво било учествовање народне масе у политичком животу. Сматрало се да демократија делује и онда када појединци као носиоци највиших државних овлашћења делују кроз скупштине или на основу својих надлежности, али у складу са вољом народа.

Аутор показује како је међу римским политичарима популистичког одредења, који су настојали да свој друштвени утицај задобију од народних скупштина, било превише користољубивих или неспособних, или једно и друго, да би реално могли да остваре демократско уређење. Наиме, сматра аутор, римска република се могла развијати само у складу са временом у коме је егзистирала, у складу са теоријским и филозофским погледима тога доба, у складу са реалним интересима фактора који су у њеном функционисању били стварна власт. У реалности је римска република била бојно поље римске аристократије, не само у својој каснијој фази када су чак наступили и грађански ратови, него цело време постојања, али је иза себе оставила велика сазнања за касније генерације о пракси и могућностима употребе и злоупотребе онога што се могло назвати грађанске слободе и права.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
7	9	Мојовић, Н., О стицању власништва од невластника, објављен у „Правна ријеч – часопис за правну теорију и праксу“, број 8/2006. стр. 113 – 134.	8

Овај рад посвећен је једном веома изузетном правном проблему који се у пракси догађао од римског права до данас, а реч је о томе да се често у пракси поседник, држалац ствари погрешно схвати као власник ствари и када он то заиста није. Сматрајући га власником, могао је с њим неко закључити уговор, најчешће уговор о купопродаји ствари, на основу кога му је продавац ствар предао, а купац постаје уверен да је стекао својину на тој ствари. Управо се поставља питање да ли ће овакво стицање од невластника довести до права својине на тој ствари. Аутор је пришао овом питању користећи компаративни метод и истражујући његово различито регулисање у правним системима, имајући у виду да и наше законодавство у тој области има тенденцију сличну неким данашњим европским земљама у којима је извршема рецепција римског права.

Када се покрене питање стицања својине, у традиционално правној свести европских правника још увек је полазна и присутна мисао заснована на схватању из римског права, да нико на другога не може пренети више права него што сам има (*Nemo plus iuris ad alium transfere postest quam ipse habet*). Међутим, аутор је приметио да питање које се обрађује у раду не задире само у односе статике права, него и његове правно ваљане динамике. Ту нису присутне само две стране као код стицање својине од власника. У стицању својине од невластника редовно се ради о

три лица (стране), а не два, па се између осталог расправља да ли је ту реч о деривативном начину стицања својине, а ако се прихвати схватање да се ради о оригинарном стицању, онда се поставља питање, зашто онда говоримо о неопходности поседовања *iustus titulus acquirendi*. Поред римског права посебну улогу у креирању права у европској правној прошлости има и германска правна традиција, а она се разликује од римске у погледу могућности стицања од невласника. Аутор полази од закључка да се римски виндикациони принцип разликује од германског права заснованог на публицитетном деловању државине, у коме државина (*possessio*) игра улогу вањске слике субјективног права, а та слика може често и да превари. Аутор је искористио историјску подлогу да истражи у којим је правним ситемима римски виндикациони принцип ушао у законодавство и гдје уопште није допуштено савесно стицање покретних ствари од невласника, осим за савесно стицање новца и хартија од вредности. Такође је показао гдје су споменута два система била комбинована у законодавству.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број Бод.
8	8	Мојовић, Н., Слободна оцена доказа у римском и данашњем праву , објављен у Зборник радова Правног факултета Универзитета у Српском Сарајеву, Међународна научна конференција „ Примјена закона о парничном поступку у Босни и Херцеговини и региону“, 2007. стр. 319 – 352.	10

Рад представља обимнију упоредноправну студију о теорији слободне оцене доказа у римском и данашњем праву. Аутор се руководио чињеницом да у средишту сваког судског поступка стоји изношење доказа. Из римског права до нас је дошао појам „*iusrisdictio*“ и овдје се објашњава његова веза са правосудном делатности у целини, а у римском праву посебно веза са делатношћу римског правосудног магистрата. Показао је на који су начин били раздвојени „*iusrisdictio*“ и „*iudicatio*“. Рано превазилажење доказних правила и прелаз на слободну оцену доказа једно од најзначајнијих правноетичких остварења Римљана. Принцип слободне оцене доказа у судском поступку припада тековинама римске правне културе. У раду се показује на који је начин доказивање у цивилном поступку било ствар странке, а не суда. У раду је показано на који начин Римљани доказивање убрајају у свет чињеница, а на који начин тај свет одређује какво ће право бити примењено. Све до касног класичног доба у вредновању изведених доказа важила је примена теорије слободне оцене доказа. Римски правници су се руководили принципом – *Da mihi facta, dabo tibi ius* – дај ми чињенице даћу ти право, а при томе су судији остављали слободан простор да својим слободним судијским уверењем вреднује сваки изнесени доказ и све доказе у целини, руководећи се наравно, карактером спора и оквирима које је налагало строго цивилно право и могућност примене правила *bona fides* у конкретном случају.

Када је почело да доминира царство, у римском екстраординарном поступку појављује се све више обавезних правила доказног поступка. Провођење грађанског поступка прелази потпуно у руке царских чиновника који су имали улогу судије, који суверено влада судским поступком и процесним материјалом.

Судија није био ограничен на пасивну улогу контролора извођења доказа, који чине странке, него је активни фактор у проналажењу истине. Међутим, у раду је показано како је у то доба теорију слободе оцене доказа постепено замењена тзв. теоријом легалне (формалне) оцене доказа. У раду је подробније разрађено провођење поступка и методе тражења истине, *onus probandi* у класичном праву, доказна снага докумената (*instrumenta, tabulae*), сведока, заклетве, затим примена *praesumptio iuris*, правила „*in dubio pro reo*“. Веома значајно за право је разматрање питање традиције „истине“ у парничном законодавству, питања око кога се данас на ширем простору воде велике дискусије и проводе тзв. нове реформе.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
9	9	Мојовић Н., Неке тешкоће у остваривању правне државе , објављен у „Актуелности“, часопису за друштвена питања, број 2 / 1997. стр. 11 – 22. и Зборнику са научног скупа "Изградња и функционисање правног система Републике Српске", Правни факултет Бања Лука 1997. стр. 191 – 212. и	8

Идеја о правној држави има своје почетке у грчкој филозофији, а увођење у правну терминологију појма „правна држава“ („*Rechtsstaat*“) је из много каснијег доба. Откако је настао овај појам добио је тако широко значење да се и данас воде расправе о минимуму његовог значења. Аутор полази од вишезначности појма „правна држава“ имајући у виду његов правни и политички карактер у историјском контексту. Први дио рада посвећен је настанку идеје и појма „правна држава“ и повезаности с појмом „владавина права“. У англосаксонској верзији овај принцип, који данас сматрају „пожељним“ у политичкој и правној пројекцији изградње државе, назива се владавина права (*rule of law*). У Енглеском конституционализму „владавина права“ је незаобилазна тачка и начело суверености енглеског парламента. Аутор се креће од античке идеје о државној организацији, која уместо на начелима бруталне моћи и силе, треба да је установљена на начелима разума и општег права (као израза опште воље) до покушаја остваривања ове идеје у либералистичкој варијанти у политичком и правном животу европских држава, а у време историјског процеса транзиције у правном и политичком животу источноевропских земаља. Аутор анализира тешкоће које стоје на путу остваривања принципа владавине права, односно правне државе у нашем правном систему. Земља која има међународне „менторе“, каже аутор, има много препрека да оствари своју правну индивидуалност у форми праве државе. Он показује како је изворни појам правне државе који је имао само јуристичку суштину, изашао из поља теорије државе и права и правне филозофије чак у подручје политичке теорије и социјалне филозофије. Наравно, аутор као правник и историчар права ставља историјско искуство у центар истраживања, јер га сматра веома значајним, пошто је све почело о античке идеје о „правној држави“ која је настала много прије него је теорија формулисала овај појам. Давно се тражио одговор на питање да ли владар да би суверено владао треба да буде ичему потчињен, па према томе да ли

треба да буде потчињен и законима, односно да ли његова власт да би била легална треба да се ослања на законе или је он изнад закона. Користећи са научним респектом истраживања других аутора, придружио се онима који сматрају да је хеленистичка мисао о владару као одуховљеном закону нашла своје место у римским текстовима које налазимо у Јустинијановој кодификацији права.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
10		Мојовић Н., Право својине у законодавству српског цара Стефана Душана , објављен у Зборнику радова радова са научног скупа, "650 година од доношења Душановог законика", Академија наука и умјетности Републике Српске, Научни скупови, Књига IV, Одјељење друштвених наука Књига III, Бања Лука 2000. стр. 305 – 331.	

Аутор полази од става да после више расправа у науци данас влада мишљење да је Душанов законик самостално дело српског законодавства, али аутор при том наглашава да су на њега увелико утицали разни други извори. За његова правна решења као узор послужиле су до тада издате повеле, уговори са Дубровником, а нарочито византијско право. Према томе, за време изградње и уздицања самосталности српске државе у односу на Византију, вршена је својеврсна рецепција византијског права у српском праву, односно рецепција римског права преко византијског права као његовог посебног израза. Овај рад је посвећен праву својине у српском праву за време цара Стефана Душана, а оно је најважније стварно право и истраживање права својине у сваком правном поретку помаже бољем разумевању целокупне области његовог имовинског права. У оквиру стварних права право својине је најшире право држања, коришћења и располагања неком ствари. Ово су начелни ставови од којих је пошао кандидат Мојовић, наглашавајући, да по својој структури, право својине је једно сложено право, а према феудалном схватању које је важило у већини средњовековних држава, право својине није јединствено, него подељено. Средњовековна својина није индентична ни са римском својином, ни са својином у модерно време.

Аутор сматра да за време Душанових претходника и за време Душана, право својине се највише манифестује у земљишној својини. Земљишна својина је основа целокупног политичког и правног уређења у средњем веку. Анализом појединих одредаба Душановог законика, узимајући у виду контекст историјских околности и феудализације у српском друштву, кандидат Мојовић је сматра да је Душанов законик регулисао питање својине и у складу са принципима обичајног права које је прожимало структуру српске државе и друштва. Душан је пристао да повлаштени сталежи путем владара на челу наметну себрима одређен положај, а дотадашње обичаје као обичајно право и правила понашања. Законик је у члану 40. регулисао општу и начелну заштиту баштине и слободу њеног располагања и видимо да право својине овлашћује власника да може своју ствар „под црков дати, или за душу одати или иному продати кому љубо“. Право слободе располагања у

српском праву било је у складу са постојањем праксе слободне трговине. Све што нарушава принцип слободне трговине било је подвргнуто законској санкцији. Међутим, слобода располагања над потчињеном баштином није смела нарушити феудална права која су произилазила из структуре феудалне својине. Душан није, каже аутор, улазио у детаљно регулисање стицања и заштите својинског права. Он је следио обичајно право или је уз сагласност Сабора, уводио новине да би учврстио правно стање феудалног друштва у складу са интересима властеле и цркве. Обичајно право је и владару дало право да има *dominium eminens* на целокупној земљи у држави, а слободна баштина, о којој се у раду више говори, је један од основних облика својине. Србија је преузела институцију проније од Византије, али су, ипак, у пракси владале друге прилике на српској пронији. Тако су и баштинским поседима постојале разлике између Србије и Византије. Колико год је српска држава била нешто ново на политичкој сцени Византије тога доба, ипак су то биле сличне цивилизације засноване на врло сличним темељима. Аутор сматра да разлике између једног и другог феудалног схватања произилазе из степена развијености једног и другог феудализма.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
11	9	Мојовић Н., Извори Француског грађанског законика, објављен у Годишњаку Правног факултета у Бањалуци, број XXIX 2005. стр. 105 – 132.	8
<p>Овај рад кандидат Мојовић је посветио истраживању извора првог грађанског законика у Европи, имајући у виду да је овај законик и после 200 година од његовог доношења, чак из времена Наполеона, још увек, на снази у Француској (под називом <i>Code civil</i>). Аутор полази од тога да је <i>Code civil</i> велика грађанска кодификација права која има своју богату историју, чији темељи досежу у давну прошлост. Темељи јој досежу до римског права и доба рецепције римског права која се одвијала током средњег века и у Француској. У темељима овог великог законика Француске уткане су идеје природноправне школе које су своју реализацију доживеле у великој револуцији, али и резултати плодног рада великих француских правника. Грађански законик је постао слава и понос француске правне културе и прототип њеног доприноса европској и светској правној историји и историји цивилизације уопште.</p> <p>До израде законика није дошло тако брзо и лако, јер се дух великих идеја револуције тешко савијао у оквире систематизованих закона, истиче аутор. Нацрт кодификације грађанског права је више пута одбијан од законодавних органа, те је требало дочекати извесно друштвено смирење, да би се донео законик. Живот пред правнике увек поставља нове задатке. Порталис (један од чланова комисије која је израдила законик) је у <i>discours préliminaire</i> уз први нацрт рекао да један кодекс без обзира колико је комплетан, као такав не може бити одмах прихваћен, јер из њега произилази хиљаду нових питања за магистрате, будући да закони какви се једном сачине остају такви како су написани. Прави је феномен како је <i>Code civil</i> уз</p>			

специфичан однос праксе француских судова остао позитивно право до данас у овој земљи.

Након увода и приказа историјског искуства у коме значајан историјски феномен играју кодификације права, аутор закључује да је од најстаријих времена, од када можемо да пратимо појаву стварања законика, њихово доношење било везано за преломна времена у којима су владари који су их доносили настојали да реформишу свакодневни живот у држави. У том погледу аутор показује како је Јустинијанова кодификација остала симбол римског права и његове величине до данашњег дана. У току рецепције римског права, резултати науке из правних школа имали су далекосежне последице на развој правничке струке у Француској која ће на темељима римског права изградити домаће француско право. Аутор посебно разрађује значај хуманистичког правца и његов успех у правној школи у Буржу и непревазиђено познавање извора римског права представника школе елегантне јуриспруденције, значај кодификаторске традиције у предреволуционарној Француској, као што је хармонизовање француских *coutumes* и делатност апсолутних монарха у виду краљевских ордонанси, повеља, декларација и едиката, затим изузетан утицај који је имала пракса посебног судског одељења краљевске курије под називом *парламент* (parlement) и на крају допринос француских учених правника од 16. до 18. века (од Dumoulin до Pothiera) који су стварали и изградили француско *droit civil common* у вези са римским правом. У раду се не заобилазе политичке основе Наполеоновог законика, покушаји израде кодификације од револуције до његова доласка на власт, сам поступак израде и доношења законик и његов систем.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
12	8	Мојовић Н., Промјене устава <i>via facti</i> , Академија наука и умјетности Републике Српске, Одјељење друштвених наука, Књига 15, Република Српска - Десет година Дејтонског мировног споразума, Бањалука 2005. стр. 177 – 192. Рад је такође изложен на међународној научној конференцији у организацији Академије наука и умјетности Републике Српске, 12. и 13. мај 2005. Бања Лука.	10

У овом научном раду на суптилан начин спаја се историјскоправно искуство и демократско наслеђе са актуелним уставноправним питањима. У историји државе и права позната је уставна пракса да су некад уставне одредбе дерогирание и без посебног уставног овлашћења. Дерогирање уставних одредби одвијало се, уместо на формалноправно уређен начин, једноставно *via facti*. Аутор је у раду користећи историјскоправну подлогу и своја сазнања о значају и могућности промена устава у разним системима у историји настојао да пружи потребну подлогу за разматрање уставноправне праксе у уставном уређењу Босне и Херцеговине чије је уставно уређење утврђено Општим оквирним споразумом за мир у БиХ од 14. децембра 1995. године и то Анексом 4, који представља Устав Босне и Херцеговине. Без обзира што се промена устава схвата као политичко питање, аутор је пошао од

става да научна оцена уставних промена које су до сада вршене мора бити критички анализирана, а нарочито у погледу поступака којим су те промене извршене. Узимајући у обзир теоријски општеприхваћена значења основних појмова као што је „устав“ и „промена устава“, налицирани су примери уставних система који су настали у прошлости у неким државама у којима су режими из сасвим јасних политичких разлога уносили у устав одредбу према којој се устав не може мењати. То значи да су настајали и такви уставни у којима је чак промена устава забрањена самим уставом. У том смислу аутор је анализирао разлику промена чврстих-*rigid* и меких-*flexible* устава.

Имајући у виду да је БиХ постала чланица Вијећа Европе, посебно је дошла до изражаја уставна норма по којој се Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода, са пратећим протоколима примењује директно у БиХ. Аутор има у виду улогу и присуство међународних представника у овој држави и поставља питања којима изражава сумњу да се средствима управљања и владања, којима се служе задужени представници међународне заједнице, може увести демократија и грађани ове земље, на тај начин, окренути идејама европске интеграције. Посебно је апострофиран утицај међународног фактора на промене устава.

Користећи историјско искуство аутор нарочито истиче феномен страха који је у историји више пута одиграо пресудну улогу. Страх кочи појединце у заједници да стварају нови живот и ослобађају се лоших наслага своје прошлости, што нас подсећа и на мисао о законитости друштвеног развитака, коју је давно изрекао Лајбниц – да је садашњица натоварена прошлосту и бременита будућношћу. Аутор сматра да ништа тако не изазива страх у једној држави као ударање у њене темеље, а темељи су одредбе устава. Сматра да је противно европској правној традицији, а такође, не постоји ниједан европски правни докуменат који допушта било коме, да намеће нови устав у некој европској држави. Историја показује, такође, да воља политичке елите не мора да буде и воља народа, односно грађана. Аутор се позива на *Аристотелов устав*, који је овај велики филозоф старе Грчке написао проучавањем уређења 158 грчких полиса. Први пут у историји цивилизације настала је узвишена идеја демократије: идеја да је сваки народ кадар сам својом судбином управљати. Ова идеја пренесена је као културно насеђе демократије у модерну Европу. Аутор се позива и на историјско искуство из римског домината у коме је владар ослобођен (придржавања) закона (*princeps legibus solutus est*). Прошла је читав историја од тада, док је у енглеској уставној пракси парламент успио да се наметне као тумач основног закона, али *salus populi* мора да буде основно мерило којим се руководи парламент. Наводећи енглеско искуство, посебно апострофира Локово мишљење да је и сувереност легислативе везана за супрематију права. Носилац суверености у правом и политичком смислу, искључиво је народ. Власт законодавног тела не може бити ништа друго него оно што му је позитивним одобрењем (дакле уставом) пренето. Парламент је апсолутан само у границама својих овлашћења. То значи да је овлашћен на доношење закона, али то не обухвата и одређивање законодавца, одрицања или неуставно преношење на другога власти које има по важећем уставу. Устав сам одређује своју судбину, каже аутор, па према томе и промене, њихов начин доношења као што одређује правну снагу других правних прописа. Историја уставности показује, сматра аутор,

да би апсолутна непроменљивост устава била опасна, јер када се устав не би могао мењати у редовној уставној процедури, онда би то могло подстаћи на његово укидања на нередован начин у које, свакако, спадају и државни удари или револуције.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
13	9	Мојовић, Н., О правном промету некретнина у Европској унији , објављен у Правна ријеч, часопису за правну теорију и праксу, број 5/2005. стр.137 – 165 . Рад је изложен и на научном скупу „Октобарски правнички дани“ 2005, Бања Лука.	8

Од најстаријих времена настанка права некретнине су имале, каже аутор, посебну важност за свакодневни живот, опстанак људи у једној држави. Данас се сматра да имају значај и за просторно планирање, заштиту околине, националну сигурност и одбрану, очување националног индентитета, за будућност нових генерација. Због тога постоје и многа ограничења у погледу правног промета и стицања стварних права на некретнинама. Овај рад парати промене у правном регулисању промета некретнина које су се догађале у вликој асоцијацији држава Европе и обавезе и права оних држава које су прошле кроз овај поступак.

Многе државе су настојале да правни режим промета некретнина и стицања права страних физичких и правних лица на њима ограничи што је могуће дуже док трају преговори свих врста о прикључивању Европској унији. Наднационално право ЕУ тражи да се промет некретнима за сва физичка и правна лица из било које државе чланице ставе у исти правни положај са домаћим правним субјектима и у складу са нормативним актима ЕУ. Аутор разматра како је у историјском контексту настајања грађанских кодификација правно питање преноса својине на некретнинама ријешено у појединим државама Европе. Грађанско законодавство европских земаља има дугу традицију и наслеђено искуство. Многи од тих закона, каже аутор, представљају национални понос и врховни културни споменик. Имајући у виду да су најзначајније кодификације грађанског права донесене још у 19. веку и да се и данас примењују као позитивно право у тим правним системима, поставља се питање како је могуће уопште неким наднационалним европским правом замијенити ова правна решења или извршити унификацију европског права, нарочиту у овој области. Креатори европског поректа имају у виду ујеначавање разних сегмената приватног права, а приоритет представља стварање јединственог тржишта. Правила облигационог права представљају свакако приоритет у регулисању права. Аутор разматра супротстављене интересе фактора који су окренути ка стварњу једне паневропске интеграције која има хармонизовану и унификовану правну регулативу и става појединих држава којима је стало да задрже своју домаћу регулативу у домену грађанског права као дио свог, између осталог, и културног индентитета. У том смислу аутор разматра настанак начела енуменарације овлашћења која имају наднационалне европске институције које су надлежне толико, колико су добиле тачно изворних надлежности по систему *numerus clausus*. У том погледу, констатује се да је право својине, па према томе и

на некретнинама, једно од основних права Европске заједнице. У раду се разматра како Уговором о оснивању ЕЗ није предвиђено да се чак ни секундарним правним актима Заједнице дера у национално својинскоправно уређење. Међутим, оно што аутор посебно разматра јесте начин како је регулисано да се својинска овлашћења у оквиру Заједнице морају извршавати тако да се ни на који начин не наруши врхунски принцип на коме заједница почива, а то је функционисање заједничког тржишта. У раду се разматра како је Заједница путем дредби о забрани дискриминације, о државним монополима и пореским одредбама и кроз праксу Суда европске заједнице обавезала чланице да у своме законодавству искључе сваку повреду тржишне слободе коју промовише Уговор о ЕЗ, а то значи и у вези питања промета некретнина. Својина је прихваћена у суштини као *plena i re potestas* из римског права, али као што је у римском праву и грађанским кодификацијама прате разна ограничења, тако се и на интернационалном плану регулисше да ли је неки национални пропис, којим је својина ограничена или одузета, повредио принцип пропорционалности, тј. да ли су њиме орграничења пропорционална циљу који се жели постићи на заједничком тржишту, односно да ли су у складу са општим интересима Европске заједнице и да ли задиру у домен повреде права својине којем ЕЗ пружа заштиту. Користећи се и историјским методом и упоредноправним методом, између осталих, аутор је цело правно питање коме је рад посвећен на карају успешно повезао са оним што са собом носе у тој области права тзв. споразуми о придруживању ЕУ и обавезама правног уређења промета непокретности.

Редни Број	Категорија	Назив рада	Број бод.
14	10	Мојовић, Н., Правни проблеми сукцесије државне имовине – Сукцесија у погледу државних архива, The Legal Problems in the Succession of State Property – The Succession of State Archives, објављен у Collection of Papers, Scientific Conference „The Operation on the Serbian Legal Sistem“, Зборник радова, Научна конференција „Функционисање правног система Републике Србије, “Правни факултет у Нишу, 2006. стр.157-177. / COBISS.SR-ID 134819596/.	10

У овом раду аутор се бави једним од најактуелнијих правних питања које долази до изражаја у свим мировним преговорима, сецесијама, распадима држава и стварања нових, а тиче се питања државних архива у вези сукцесије држава. Ако се примени принцип преноса државне имовине узете *in abstracto*, онда се он лако примењује на сву покретну и непокретну имовну, као што су: управне зграде, касарне, фабрике наоружања и војна складишта, војни уређаји, истраживачки центри, машине и друга средства за производњу, ствари које спадају у железничку опрему и уређаје, локомотиве, вагони, аеродроми са покретним и непокретним стварима, опремом и урђајима, новац, злато и сл. Све ове ствари не изазивају проблем у погледу начина присвајања, јер у њиховој природи нема ништа што би

спречавало њихову расподелу између држава – сукцесора. Као правни историчар, аутор је, несумњиво заинтересиран за ово питање у погледу специфичности архива и архивске грађе који имају своју посебну природу. По свом значају они могу бити важни за сваку државу која учествује у сукцесији. Архиви имају посебан сентиментални карактер у правном и културном наслеђу сваког народа и заједнице и због тога се посебне установе брину за тај материјал и документацију у њему. Архиви су ризница колективног културног памћења, каже аутор. Они доказују и постојање јавне имовине државе и имају и политички значај. Архиви су темељни извори доказа о закљученим мировним споразумима, о великим међународним конгресима, о делима и злоделима освајача, о судским споровима у којима се доказују права саме државе на међународном плану и других субјекта права. Аутор наводи чак упутства која је још Наполеон дао како архиве треба ставити под посебан режим чувања и пажње, јер су они били доказ о повреди међународног права које је учинила Енглеска у току историје.

Након увода, у раду се разматра систематизација и подела коју правна теорија прави у погледу спајања или раздвајања држава и последицама тих промена. Имајући у виду да је у историји народа на нашим просторима дошло до територијалних промена више пута (спајање више држава у једну јединствену, што се догодило у случају уједињења Србије и Црне Горе 1918. године, затим принудно раздвајање које се десило великој и сложеној Аустро-Угарској 1918. године), најактуелнија сукцесија догодила се распадом државе СФРЈ, у чијем је питању сукцесије имовине дошло до изражаја и питање сукцесије архива.

Аутор је користио сазнања на који се начин приступило овом питању након завршетка првог светског рата, анализирајући разне међународне уговоре потписане услед распада два велика Царства (једно, након уговора из Севра, који је потписан 10. августа 1920. године којим је предвиђен распад Османског царства, и уговора потписаним у Лозани 24. јула 1923. године након којег више није дефинитивно постојао султанат и у погледу другог царства, мировног уговора у Сен-Жермену 10. септембра 1919. године којим се распала Аустро-Угарска Монархија. Аутор наводи више појединачних уговора о миру у којима је учествовала Краљевина Југославија у којима је рјешавала ова питања, као и уговора о миру које је склопила након другог рата југословенска држава са својим суседним државама.

Аутор разматра ово питање у контексту решења завршног Споразума о питањима сукцесије СФРЈ до кога је дошло након преговора на Конференцији у Бечу која је одржана од 14. до 25. маја 2001. године. У раду се посвећује пажња између осталог и једном од његових седам анекса (Анекс Д) којим се решава питање сукцесије архива.

Редни број	Категорија	Назив рада	Број бод.
15	10	Мојовић, Н., Слобода говора и контрола власти јавних функционера у грчком полису , објављен у „Споменица академика Рајка Кузмановића“, Академија наука и умјетности Републике Српске, Одјељење друштвених наука, Књига 17, Бања Лука 2006. стр. 327 – 345.	10

У овом раду кандидат Мојовић је разматрао једно од важних питања везаних за схватање и праксу грчке демократије. Грчку политичку мисао, каже аутор, заокупљала је судбина државе, полиса – како је настао, какво је његово историјско трајање и шта доводи до његове пропасти. Размишљајући о факторима који утичу на опстајање и пропаст полиса, дошли су до уверња да од судбине државе зависи и судбина људи, грађана. Након увода у коме нас упознаје са схватањем Грка о постојању раскорака између интереса појединаца на власти и јавног интереса који ти појединци треба да штите, посебно су обрађена питање поштовање закона као услов опстанка полиса, и уживање грађанских права које се сматрало за част у грчком полису. Различити полиси имали су различито искуство. Колико год је, на примјер, атински демос ценио патриотизам, био је осетљив и неповерљив према онима који су се истицали у својим амбицијама да општу ствар искористе у властиту корист. Докле год је појединац користио право убеђивања суграђана у неправедност одређеног закона или одлуке, било је оправдано да буде и непослушан према тим законима или одлукама. Аутор констатује да атинска демократија обухвата две црте битне за демократију тога доба: а) слободу говора која подразумева једно од основних права учешћа у јавном животу, б) осећање слободе да у условима радикалне демократије сваки грађанин живи живот онакав како изабере, под условом да поштује законе града који штити јавни ред и регулише разне аспетке односа међу људима. Право слободе говора (*isegoria*), као главна демократска вредност друштва, било је типично за атинску демократију, док за Спарту није била карактеристична. Грци користе и реч „*parresia*“ да би означили слободу говора. Аутор разматра на који начин су Атињани контролисали понашање и рад јавних службеника прије избора за функцију (*dokimasia*), док су на функцији (*epicheirotonia*) и након одласка с функције (*euthynia*). То су била политичка средства да се спречи социјално и политичко кварење, као и потпуна пропаст полиса. Грци су искусили разне облике владања. Критика диктатуре у време диктатуре била је опасна делатност. У том погледу аутор се осврће и на Сократову судбину и његово суђење, Ипак, сматра аутор погрешно би било потпуно изједначавати данашњи појам слободе говора са оним како су га Грци разумевали у своје доба. Историјски посматрано, слобода говора настала је пре него су људи формулисали идеју слободе говора. Може се рећи да је идеја слобода говора настала као реакција на покушај да им се та слобода одузме

Редни Број	Категорија	Назив рада	Број бод.
16	9	Мојовић, Н., Сузједска права као <i>sui generis</i> ограничења власништва , објављен у Правној ријечи, часопису за правну теорију и праксу, број 11/2007. стр. 95 – 128. Рад је изложен и на научном скупу „Октобарски правнички дани“ 2007. у Бањој Луци.	8

Аутор у раду показује да је веома рано у римском праву, још у његовој давној историји, када су настала прва приватна имања, почело регулисање суседских права. О њима се налазе сведочења у законнику XII таблица. Правна

знања пренела су се из римског права преко правних школа средњег века све до модерних кодификација права. Више текстова из класичног римског права сведоче о суптилном духу толеранције у суседским односима, јер је сама идеја о неограниченом праву својине из кога би произилазила, на пример, потпуна слобода власника да без икаквих ограничења може да гради на својој земљи не водећи рачуна о штети која може настати суседу, била у пракси врхунац нетолеранције. У текстовима римских правника аутор налази доказе да власниково понашање може бити проглашено незаконитим, ако гради зграду преко одређене висине, ако прекомерно заклања суседу светлост, ако му са суседове земље прети опасност од неуређеног стања, на пример када се на суседовој земљи налази зграда или стабло који могу да се сруше и на тај начин нанесу суседу штету. Полазећи од принципа: чије је земљиште тога је и ваздушни простор и све што се под земљиштем налази, односно „све до неба и све до пакла (*cuius est solum, usque ad coelum ad usque ad inferos*), који су глосатори исконструисали на основу римских текстова, у римском праву су настале норме које су регулисале оно што по својој природи одговара назива „суседско право“. Аутор посвећује пажњу анализи правне природе ових права и разликовању од службености (*servitutes*), мада имају стварноправни карактер. У општем имовинском законнику та права називају се „пomeђашка угодба“.

Ово питање нису ни сви европски грађански законици на јединствен начин решили. Аутор из римског права анализира и правна средства која се могу користити за заштиту појединих суседских права која су настала преторском делатношћу као што је *interdictum de glandae legendae, interdictum de arboribus caedendis*. Такође су анализирана ограничења која у пракси настају у погледу правних проблема са корењем дрвећа са суседног земљишта, значај међа (*finis, limes*) и камена међаша (*terminus, cippus*), затим су узети у обзир ограничења која се односе на слободни простор између грађевина (*ambitus*), пријава новог грађења (*operis novi nuntiatio*), избочење зида над суседним земљиштем, промене у природном току воде и употреба *actio aque pluviae arcendae*, претећа штете (и употреба *cautio damni infecti*), нужни пролаз до гроба (*iter ad sepulchrum*), имисије. У даншњем праву аутор скреће пажњу на значај ових права у новом Закону о стварним правима. У својој реализацији ова права често су повезана са управним стварима.

Уређивање научне монографије или теметског зборника националног значаја

1.	10	Уредник Стручне редакције за домаће и међународно право, организације и институције Енциклопедије Републике Српске при Академији наука и умјетности Републике Српске	5
----	----	--	---

Укупан број бодова: 146

4. Образовна делатност кандидата

1. Образовна делатност после последњег избора

У оцени образовне делатности кандидата, Комисија сматра да је веома значајно истаћи континуирано успешан развој кандидата Николе Мојовића као универзитетског наставника у његовом целокупном академском животу и раду. Одмах треба истаћи да се Никола Мојовић може сматрати једним од зачетника наставе Римског права на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци и један од првих носилаца правних студија уопште на Правном факултету у Бањој Луци. Никола Мојовић је почео своју универзитетску каријеру у звању асистента одмах након основних студија права, када је изабран у ово прво наставно звање за предмет Римско право на Правном факултету у Сарајеву, за оделење у Бањој Луци. Ово се одвијало непосредно пре оснивања Правног факултета у Бањој Луци као самосталне високошколске институције у оквиру Универзитета у Бањој Луци. Никола Мојовић је тада изабран за асистента на предмету Римско право на овом факултету и укључио се одмах у наставни рад на овом двосеместралном предмету на првој години студија.

У то време изводио је наставу (посебно вежбе и семинаре) у више група, које су по тадашњим мерилима у наставном процесу морале бити мање по броју него по данашњим наставним правилима и учествовао у процесу провере знања по систему тзв. парцијалних испита (у виду колоквијума) прије завршног испита, те у испитним комисијама. У тадашњим околностима функционисања Правног факултета, Никола Мојовић је већ као асистент на предмету Римско право преузео значајне наставне и организационе задатке за правилно конституисање ове важне научне дисциплине у правном студију у складу са Статутом Правног факултета у Бањој Луци. Одговорни наставници са којима је непосредно радио били су угледни професори и шефови катедри за Римско право проф. др Вера Чучковић на Правном факултету у Сарајеву и проф. др Анте Ромац на Правном факултету у Загребу, који су изводили наставу хонорарно. Студенти су прихватили Николу Мојовића као свог одговорног и подстицајног педагога, окренутог своме позиву и студентима. Никола Мојовић је још као асистент, који је стекао поверење својих професора и студената, а такође и наставног колегија на Правном факултету у Бањој Луци, на предлог својих одговорних наставника, по овлашћењу Наставно-научног већа, изводио врло рано поједина предавања за редовне и ванредне студенте, а редовно је држао овим студентима све вежбе и семинарске радове. Користећи успешно методе преношења знања погодне за материју римског права, као и провере знања студената, на овом предмету су уз одобрење Наставно-научног већа редовно на завидном академском нивоу организовани испити и у писменом облику који су претходили редовним усменим испитима.

За време последњих ратних догађаја у земљи Никола Мојовић је учинио велике напоре да се одржи потребан академски ниво наставе на предмету Римско право на Правном факултету у Бањој Луци, да преброди све тешкоће материјалне и техничке природе и помогне генерацијама студената да стекну

солидно знање за своје даље студије. Такав његов однос у улози одговорног наставника добио је признање колега романиста на многим нашим универзитетима. Студенти су му више пута одали признање за такав одговоран рад.

Када се Правни факултет у Бањој Луци нашао у тешком положају због недостатка наставника на предметима Општа историја државе и права и једно време Национална историја државе и права, Никола Мојовић је као одговорни наставник кога је Наставно-научно веће бирало за одговорног наставника изводио предавања на овим наставним дисциплинама. Захваљујући његовом раду, усмеравању сарадника на овим научним и наставним дисциплинама, настава је редовно врло успешно одржавана, а међу студентима ови наставни предмети су добили своје поштоваоце и прихватање у новим наставним плановима.

Никола Мојовић је од самих почетака правног студија на Правном факултету у Бањој Луци, а прије свега као наставник и шеф катедре за Римско право и историју државе и права конципирао и поставио студијски програм предмета на овој катедри на високим стандардима у настави, што је, без сумње, утицало да се положени испит на овом факултету пред професором Мојовићем признаје на свим Правним факултетима у Европи и свету на које су студенти одлазили и настављали основне или последипломске студије права. То се наставило и сада када је настава постављена на Болоњским основама и принципима и изводи се уз највиши ангажман др Николе Мојовића. Мојовић спада у ону врсту универзитетских наставника који зна на успешан и адекватан начин да успостави контакт са слушаоцима, те сарађује са студентима, прихватајући се и педагошких послова који строго узевши, прелазе оквире наставног процеса. У том погледу велики допринос бољем квалитету студија на Правном факултету у Бањој Луци доприноси и његово добровољно ангажовање у Центру за реторику и говорништво „*Institutio oratoria*“ који је самоиницијативно основао, и у коме студентима преноси знање из реторике, односно беседништва као једне од најстаријих правничких вештина. Његови студенти на међународним такмичењима редовно заслужно освајају најбоље награде.

Др Никола Мојовић зна да подстакне студенте у свим облицима рада, а приликом избора тема за семинарске радове и самом израдом семинарског рада настоји да развију своје стваралачке способности и жељу за истраживањем, а најбољи радови су предлагани за јавно излагање на „*Forum Romanum-u*“.

Студентски парламент му је додијелио признање и за помоћ око организовања првог научног скупа студента који је организован уз подршку Универзитета у Бањој Луци.

Најбоље студенте предлаже за демонстраторе у току студија и извођења вјежби и до данас су неколико њих већ постали асистенти или наставници на Правном факултету у Бањој Луци или су наставили школовање на последипломским студијама на Факултету или иностранству.

Кандидат др Никола Мојовић је држао предавања као гостујући професор на Правном факултету у Новом Саду и Београду, а држао је предавања на последипломском студију на Правном факултету у Београду. Никола Мојовић

је редовни предавач из предмета Реторика и преговарање на специјалистичком курсу за дипломатско-конзуларно право на Правном факултету у Бањој Луци.

Био је члан комисије на одбрани магистарског рада асистената за Римско право на Правном факултету у Београду, члан комисија за полагање испита и одбрану специјалистичких радова на смеру дипломатско-конзуларно право на Правном факултету у Бањој Луци.

Био је члан комисија за избор наставника и сарадника, као и за виша звања на Правном факултету у Бањој Луци, Београду, Источном Сарајеву, Бијељини.

Боравио је у различитим студијским посетама на Универзитету у Гетингену, Грацу, Лунду, Паризу, Месини, Комотини (Грчка), Лондону.

У складу са одредбама члана 35. Правилника о поступку и условима избора академског особља Универзитета у Бањој Луци Комисија оцењује бројем бодова и следећу делатност кандидата:

1. Универзитетски уџбеник који се користи у земљи (Мојовић, Н., Римско право, књига I, Историја римског права, Бања Лука 2008.

6 бодова

2. Гостујући професор (на Правном факултету у Новом Саду и Београду)

6 бодова

3. Менторство кандидата за степен трећег циклуса (Ментор за израду докторске дисертације мр Здраве Стојановић, вишег асистента на правноисторијској катедри на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци под називом „Положај круне у Краљевини СХС за вријеме важења Видовданског устава“ (докторска дисертација одбрањена)

6 бодова

4. Квалитет педагошког рада на Универзитету:

На основу познавања досадашњег научноистраживачког и педагошког рада кандидата Комисија је већ горе изразила своје мишљење о успјешном развоју педагошких квалитета др Николе Мојовића који на веома савјестан, одговоран начин обавља своју наставничку делатност, своје обавезе на Правном факултету и Универзитету у Бањој Луци и континуирано унапређујући њен квалитет и у складу са одредбом горе наведеног Правилника, тачка (9) даје највиши износ бодова

4 бода

Укупно бодова: 22 бода

5. Стручна делатност кандидата

Стручну делатност кандидата Комисија оцењује према чл. 36. Правилника о поступку и условма избора академског особља ниверзитета у Бањој Луци			
Редни број	Категорија	Назив стручне делатности	Број бодова
1.	7	<p>Мојовић, Н.: Проф. др Душан Николић, Хармонизација и унификација грађанског права, Елементи за стратегију развоја правне регулативе, Нови Сад 2004., Српска правна мисао 1-4/ 2006. стр. 223 – 231.</p> <p>Овај рад је шири приказ књиге Душана Николића која се бави проблемом хармонизације грађанског права, а прије свега њеном могућношћу у Европи. Због историјске димензије правног питања хармонизације, о којој аутор ове књиге недвосмислено води рачуна у намери да објасни промене у данашњем праву, Мојовић је успешно приказујући поједине њене делове, анализирао ауторове ставове о доминантности два правна система у свету: европског континенталног, заснованог на римском праву, и англосаксонског (прецедентног) правног система заснованог на судском прецеденту, као и на идеји и речима које су давно изречене у тринаестом веку: <i>Nollumus leges angliae mutare</i> – Чувајмо наше енглеске законе – (обичаје). На другој страни свака унификација грађанског права у Европи захтева и усаглашавање три доминантна правна круга: романског, германског и скандинавског. Тешко је замислити успешан пут удруживања и заједничких интеграција на међунродном плану, а да стране које се удружују не знају довољно једна о другој темеље њиховог права.</p>	2
2.	7	<p>Мојовић, Н., Проф. др Раде Михаљчић: Закони у старим српским исправама, Правни прописи, преводи, уводни текстови и објашњења, „Култура“ а.д. Београд, 2006. године, Српска правна мисао, часопис за правну теорију и праксу, бр.41/2007. стр. 431 – 446.</p>	2
3.	7	<p>Мојовић Н., Реторика и бесједништво, "Iustitia", децембар 2004.Бања Лука</p>	2
4.	7	<p>Мојовић Н., Принцип подјеле власти. Врховна воља државе, Примера, Бања Лука 10/1997.</p>	2

5.	7	Мојовић Н., Римски јурисконзулти и адвокати,»Iustitia», Бања Лука, децембар 2002.	2
6.	7	Мојовић Н., Болоња 1088. и Magna Charta Universitatum 1988., «Iustitia», Правни факултет, Бања Лука, мај 2002.	2
7.	7	Мојовић Н.,: „Срђан Шаркић, Српско средњовековно право, “ Матица Српска, Нови Сад 1996., Глас Српски, Бања Лука од 28. фебруара 1997.	2
8	5	Мојовић, Н.,Грабовач, Н., Осврт на законску регулативу вањско-трговинске политике и економских односа БиХ, део књиге (студије) Стратегија економске трговине и економских односа БиХ са иностранством, Сарајево 1999, стр. 65 – 82.	4
9	5	Мојовић, Н., Трифковић, М., Краћи осврт на WTO, део књиге (студије) Стратегија БиХ у приступању Свјетској трговинској организацији (WTO), Сарајево, 1999. стр. 11-29	4
10.	7	Мојовић Н, Двије стотине година француског Грађанског законика. „Лекција за вијекове“, «Глас Српске» («Глас плус») број 10.382., 2004.	2
11.		Мојовић Н., : „Бранко Мораит, Облигационо право“, књига прва, Бања Лука 1997. (рецензија).	-
12.		Мојовић, Н.,: „Бранко Мораит, Облигационо право“, књига друга, Бања Лука 1999. (рецензија).	-
13..		Мојовић, Н.,: „Бранко Мораит, Практикум за облигационо право“, Бања Лука 1999. (рецензија).	-
14.		Мојовић Н., Референдум-демократска институција слободних људи, "Патриот" бр.149/150/151 од 21. децембра 2004.	-
15.		Мојовић, Н.: „Антун Маленица, Римско право“, прва свеска, Историја римског права, Нови Сад, 2005. (рецензија).	-
16.		Мојовић, Н., Реторика и бесједништво, “Фокус”, Бања Лука, 24. мај 2007. стр.6.	-

Реализовани пројекти (чл. 36.)

17.	5	Европски пројекат СМЕ-02508-96 „Strengthening International Relations Offices“, Coordinator/Contractor: Mrs. Gerritsen, Noortje („Јачање канцеларије за међународне односе“) и Универзитет у Бањој Луци 1997	4
18.	5	Tempus Phare Joint European Project “Human Rights	4

		Curriculum Development for Bosnia – Herzegovina Strategy”, Introduction Course of Human Rights, 1999.godine (координатор испред Универзитета у Бањој Луци).	
19.	5	Пројекат (реализован): Нотаријат у Босни и Херцеговини – Израда закона о нотарима, Влада Републике Српске у сарадњи са Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit mbH, 2001.	4
20.	5	Пројекат (реализован): Модалитети реорганизације и развоја ТТ Инжињеринга д.о.о. Бања Лука, 2002, Институт за правну и пословну сарадњу, Бања Лука, 2002.	4
21.	5	Пројекат (реализован) : “Фатничко поље – Акумулација Билећа” – Правна анализа Пројекта и Уговора о завршетку зградње доводног тунела “Фатничко поље – Акумулација Билећа”: Т-FP-AB/01 из октобра 2001. – мај 2003.	4
22.	5	Пројекат (реализован): „Реформа регистрације пословних субјеката у Босни и Херцеговини“, 2004.	4
23.	5	Joint project of the European Commission and the Council of Europe: “Law Faculty Review in Bosnia and Herzegovina” 2005. (реализован)	4
Укупни бодова :			50

		ПРЕДАВАЊА, РЕФЕРАТИ, УВОДНА ИЗЛАГАЊА, ОДРЖАНИ НА СКУПОВИМА ПО ПОЗИВУ СТРУКОВНИХ ИНСТИТУЦИЈА (Комисија сматра да и слиједеће делатности кандидата имају стручни карактер, али није извршила бодовање имајући у виду одредбе Правилника према којима се бодовима вреднују штампани радови.	
24.		Мојовић, Н., Судска реторика и говорничка вјештина, уводно излагање на Савјетовању за судије, организатор Јавна установа Центар за едукацију судија и тужилаца, Савјетовање судија из грађанске области, Бања Лука – Теслић 10. март. 2006. године.	
25.		Мојовић, Н., Реторика и говорничка вјештина тужиоца, уводно излагање на Савјетовању за судије и тужиоце, организатор Јавна установа Центар за едукацију судија и тужилаца, Теслић 11. март. 2006. године	
26.		Мојовић, Н., Високо образовање и болоњаски процес, Округли сто на тему: „Високо образовање – анализа стања са приједлогом мјера, Одбор за образовање, науку, културу и информисање Народне скупштине Републике Српске, Бања Лука, 11. април 2006.	
27.		Мојовић, Н., Улога и задаци Привредне коморе Републике Српске у привредном систему Републике Српске и	

МИШЉЕЊЕ О НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОМ РАДУ

Ако се досадашњи научни рад кандидата др Николе Мојовића покуша сагледати у целини, имајући у виду нарочито онај део који је везан за време након његовог последњег избора за ванредног професора до данас, могли би се, сматрамо, из свега што представља његов рад као романисте и правног историчара извући следећи закључци:

Научно-истраживачки рад кандидата др Николе Мојовића заслужује високу оцену. Имамо у виду да се ради о истакнутом научнику, који се, од самог почетка уласка у научни живот бави, пре свега, римским правом, чија се старост мери не деценијама, него вековима и која се налази директно у темељима модерног права. Кандидат је, управо, на том плану нашао значајно поље свога научног интересовања и разјашњавања веома значајних питања у романистичкој науци и историји права, од којих је многа од њих и сам актуелизовао. Кандидат је у својој досадашњој научној орјентацији показао изузетну интелектуалну храброст, коју је испољио већ код своје прве научне књиге и неких радова о питањима на којима су се више од сто година „ломила копља“ најистакнутијих представника науке. То је наставио до данас, јер његови радови обухватају питања која су директно уткана у само римско право, изворе римског права, историју римске државе, историју античких права и државе, а онда, када год је то могуће, настоји да истражи узрочно-последичне везе института или правних решења из римског права са модерним правом. Кандидат свој задатак научника у суптилним областима као што су римско право и историја државе и права, схвата са највећом академском озбиљношћу. Уз велику пажњу коју посвећује доступним изворима како римског права, тако и других античких права, окреће се често пракси средњег века, решењима грађанских кодификација права, а кад год је то потребно и савременим прописима и пракси, редовно темељито консултујући веома обимну литературу, што све ово, само по себи, указује на тежину и обимност посла којег се прихвата у скоро свим својим радовима. Његови радови заслужују похвалу и због своје логичне и јасне структуре, разумљивог језика и изграђеног стила излагања. Као аутор никада не запоставља потенцијалног читаоца, онога који је упућен на читање и коришћење његових радова. Кандидат аргументовано и уверљиво редовно износи своје ставове и тамо гдје би други ауторитети или опсежност материје могли утицати на другачија одређења. Веома је похвална научна одређеност кандидата као научног радника, који се бави дисциплином као што је римско право и историја државе и права, да своје ставове редовно настоји подупријети изворним подацима. У том погледу у његовим радовима налазимо ширину извора коју чине правноисторијски извори и разне врсте историографских извора. Његови научни радови показују да је као историчар државе и права изградио способност храброг, али пажљивог приступа истраживањима заснованим на неримским изворима и пракси, посебно средњовековним изворима права, рецепцији римског права у западноевропским земљама, српском средњовековном праву и грађанским кодификацијама права. У својим радовима настоји да правне феномене из историје права не изводи из чистих правних норми, него у склопу промена у привредном и друштвеном животу који влада у датом времену.

Треба истаћи да је кандидат др Никола Мојовић у протеклом периоду стварао у временима и на простору који нису била наклоњени мирном кабинетском раду. У земљи која је изашла из унутрашњег рата и под међународним санкцијама, кандидат је својим радом задржао завидан дигнитет научника чији радови одишу научним искуством и поузданошћу. Његов активан однос научника који промовише научна сазнања из области права којима се бави, заслужује сваку похвалу, јер се по његовим јавним наступима и учешћу на разним скуповима види дубока академска приврженост праву и правној науци као култури мира и највећем културном добру сваке заједнице.

У својим књигама „Историја римског права“ и Судски поступак у Риму“ с највећом пажњом односи се према доприносима наше науке римског права и историје државе и права на том плану. На тај начин одаје заслужено признање дјелима, научном мишљењу које припада нашим угледним научницима романистима и правним историчарима, властитим учитељима и колегама, чије ставове без резерве представља у својим радовима с највећом пажњом. Тиме преноси новим генерацијама правника, корисно сазнање о томе на коме се степену налази наша научна мисао, њен допринос научној истини и јачању правне културе.

ЗАКЉУЧНО МИШЉЕЊЕ

Комисија која је именована за писање извештаја о пријављеним кандидатима на конкурс за избор наставника у звање редовни професор, пошто је анализирао научни, наставно -педагошки рад кандидата др Николе Мојовића, констатује:

- да кандидат има научни степен доктора наука из Римског права;
- да има објављене најмање двије књиге након последњег избора у звање ванредног професора,
- да има већи број научних радова који утичу на развој научне мисли у ужој научној области Римско право и историја права и државе и који су објављени у признатим публикацијама националног и међународног значаја, а који је по броју и већи од оног који се тражи по закону и другим прописима за избор,
- да има научних радова који су изложени на домаћим научним скуповима и међународним конференцијама,
- да је учествовао у више пројеката који имају национални и међународни значај
- да има изузетне резултате у наставно-педагошком раду,
- да има успешно менторство кандидата трећег циклуса (менторство за израду докторске дисертације која је успешно одбрањена)
- да има велике заслуге за развој наставе и других делатности на Факултету и Универзитету;
- да је др Никола Мојовић одличан и признат педагог, романиста, историчар државе и права, организатор наставног процеса на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци,

На основу свега изложеног у овом Извештају Комисија је закључила да др

Никола Мојовић, ванредни професор на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци, испуњава све услове по основу Закона о високом образовању Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, бр.85/06, 30/07), Статута Универзитета у Бањој Луци и Правилника о поступку и условима избора академског особља Универзитета у Бањој Луци (од 24.04. 2007. године) за избор у звање редовног професора. Имајући све ово у виду

п р е д л а ж е м о

Наставно-научном већу Правног факултета у Бањој Луци да донесе одлуку о избору др Николе Мојовића у звање редовног професора за уже научне области Римско право и Историја права и државе на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци.

КОМИСИЈА

1. Др Мила Јовановић, редовни професор Римског права на Правном факултету Универзитета у Нишу, председник Комисије

Мила Јовановић

2. Др Мирјана Поленак-Акимовска, редовни професор Римског права на Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет “Св. Кирил и Методиј“ Скопје

Мирјана Поленак-Акимовска

3. Др Срђан Шаркић, редовни професор Опште историје државе и права и Националне историје државе и права на Правном факултету Универзитета у Новом Саду

Срђан Шаркић

Ниш, 24.02.2009.